

Horváth Bíbor: Cseresznyevirágzás

„A kultúremlék lelke“ –
interjú Heller Ágnessal

Faludy Ádám: az asztrolábium
használata

Mányoki Endre: Helyböltávol –
Mészöly Miklós emlékének –
kilencvenedik születésnapjára

Örökös munkatársak:
Faludy György, Méhes György

Irodalmi Jelen

XI. évfolyam
III. szám
2011. január

FALUDI ÁDÁM

Blues düledék

bús düledékeiden

hajnalodik
bruce willisből folyik a vér
eltört felespohár és kötél
huszt harangja szól
és sajnálom a harangot
a győztes birodalmat
sajnálom a falánk uniót
ahogy az utolsó morzsáig mindent bezabál akkor

huszt morzsa munkács morzsa
szegény willisből folyik a vér
erre ébrednek megint
a falakról hámlik a sovietkong! sovietkong!
amerre jó willis menthetetlenül megment mindent
a működve maradt csatornán
evezve az áradó árfolyamon
evezve azon a hánytorgó habon rendszerint

huszt lobonca leng ma is
miközben összedől a góg
huszt várának düledékeit öleli naponta a szél
és a birodalom halott
látni a darabjait egy osztályteremben
valahol régen
ahol a tanárnő oroszot oktatott
hajnalodik

„A kultúrember lelke”

Interjú Heller Ágnessel

*Boldog Zoltán és Weiner Sennyey Tibor kérdései
alapján készítette:*

Boldog Zoltán

A mikor Ön 1990-ben vissza
jött Magyarországra,
Szegeden is tanított.
*Milyen érzés volt ide most vissza-
tértni?*

Azelőtt nem nagyon voltam Szegeden, így akkor ismerkedtem meg a várossal. Szívesen tanítottam itt, a tanszéket is szerettem, a diákokkal is gyakran beszélgettem, kicsit iddógáltunk órák után, és nagyon kellemes emlékeim vannak az itt-létemről.

Megosztana velünk egy párat ezek közül?

Nézze, az emlékek bizonyos fókig ugyanolyanok, mint a világon mindenütt. Diákokat ismertem meg, órákat tartottam, megkedveltem embereket, és szellemileg tudtam őket fejleszteni. Itt voltak a barátaim, Gyenge Zoltánék és mások. Kihasználtam egy kicsit Szegedet, jártam színházba, amikor színdarabot vagy operát játszottak. Részt vettem passzívan, nem csak aktívan Szeged kulturális életében. Szeretem a helyet, mert egy nagyon élhető város, nem egy nagyváros, de sok szempontból

ilyen hangulata van. Lukács 1919-ben hirtelen kommunistává vált, és mai szóval élve miniszteri funkciót töltött be, helyettes népbiztos volt a kormányban. Az itt betöltött szerepéről két véleményem van. Az egyik nagyon negatív, hiszen kommunista funkcionárius volt. A másik, hogy kiket nevezett ki egyetemi tanárnak. Mondjuk Kodály Zoltánt, Bartók Bélát, Babits Mihályt és Kosztolányi Dezsőt. Ez akkori magyar szóval élve igen progresszívnek számított, és ha őszintén beszélünk: semmi köze nem volt a kommunizmushoz. Neki két lelke volt. Az egyik a kommunista doktrína lelke, a másik a kultúrember lelke, aki a kultúrát próbálta Magyarországon szorgalmazni. Más kérdés, hogy amikor nem volt már többé népbiztos, a hadseregben a kommunista komisszárnak a szerepét játszotta. Ez megint kétélű. Amikor a magyar hadsereg elkezdett menekülni a román katonák elől, elrendelte a tizedelést. Ez szörnyű szokás, nem tartom megbocsátható bűnnek. De ez nem egy kommunista, hanem egy katonai intézkedés volt, a nem kommunista parancsnokával együtt döntöttek, aki régi nacionalista volt. Ugyanakkor akik ma Trianonról be-

szélnek, azt is észrevehetik, hogy a behatoló román hadsereg ellen Budapestet védték. Ez is kétértelmű. Egyrészt borzalmas, másrészt érthető, mert meg tudták védeni a fővárost.

Lukács György B-listázta Hamvas Bélát. Mi a véleménye erről?

Nem volt ilyen hatalma, hogy B-listázhatta volna.

Ha nem jogilag értjük ezt a kategóriát, akkor hogyan akadályozta érvényesülését a szellemi életben?

Nagyon metaforikusan kell beszélni erről, mert senkit sem tudott B-listázni. Sosem volt ilyen pozícióban.

Akkor ez egy téves vélekedés?

Természetesen. Akár szerette Hamvas Bélát, akár utálta, nem volt lehetősége erre. Egyetemi tanárként nem tehetta ezt meg.

Önnek mi a véleménye Hamvas Béla műveiről?

Hamvas Béla műveit igen középszerűnek tartom. Vannak érdekes gondolatai, de nem gondolom a jelentős filozófusok közé tartozónak.

Ennek ellenére inkább Hamvas-reneszánszról beszélhetünk, mint Lukács-reneszánszról. Ennek mi lehet az oka?

Nézze, az okot ne bennem, hanem a politikában keresse. Lukács György-reneszánsz Magyarországon nincs és nem is lehet. A késői Lukács-alkotások közül sok nem érdemli meg a reneszánszot, de vannak olyanok, melyek igen. Amerikában például van egy efféle folyamat, a Lélek és a formák című könyvet éppen most adták ki másodjára. Megkértek, hogy az egyetemen róla tanítsak, tartsak egy kurzust jövő évben. Ennek elmaradása Magyarországon érthető, hiszen politikai szerepet vállalt. Bár ellenzékben is működött, tagja volt a Nagy Imre-kormánynak, deportálták Romániába, félreállították. Mint ahogy 1949-ben is, amikor a Rajk-perben is érintett volt. Egyrészt támogatta a rezsimet, másrészt ellenzéke volt. Mindig megvolt Lukácsnak ez a Janus-arca.

Egy kicsit közelítsünk a könyvhöz, melynek címe A mai történelmi regény. Melyek voltak azok az „elvarratlan szálak“, amelyek miatt fontosnak tartotta továbbírni Lukács Györgynek A történelmi regény című művét?

Nem írtam tovább ezt a művet, ez a mai történelmi regényről szól. Az „elvarratlan szálak“ gyerekkori élmények, amikor például a Copperfield Dávidot olvastam. Írtam Lukács György tanulmányáról, és sok dolog volt abban, ami jellemző a mai történelmi regényre is. Például az érdekes strukturális leírások.

Nagyon szűk az a kategória, amely belefér az Ön történelmi regény definíciójába. Mely alkotást tartja ebben a műfajban etalonnak az elmúlt tíz évből?

Spirónak a Fogságát. Döntésem nem esztétikai alapú, és nagyon sok mindent nem tartok történelmi regénynek, például a közelmúlt, a jelen múltja sem tartozik ebbe a kategóriába. Az még túl közel van a mához, az oralitáshoz. Az életrajzi és a bibliai témájú regényeket sem sorolom ide. Ezekről mind külön kellene írni.

A Magyar Narancs legutóbbi számában reagált a Magyar Nemzet felvetéseire a pályázati pénzek felhasználásával kapcsolatban. Ezeket egyértelműen politikai vádakkal tartja?

Természetesen. A vádnak egy része filozófiai gyűlöletből, régi ellenszenvből, emberi féltékenységből ered. Nyíri Kristóf 40 évvel ezelőtt is

gyűlölt, mert azt mondta, morális terrort gyakorlunk a magyar értelmiségen, nem engedjük az embereket jó lelkiismerettel Kádár Jánoshoz csatlakozni. Alapjában véve, hogy a Magyar Nemzet ezt most találta és ahogyan találta, minden alap nélkül, válasz volt arra, hogy egyes értelmiségiek, többek között magam is, tiltakoztak külföldön a médiatörvény ellen.

Hogyan lehetne átalakítani a kultúra finanszírozását, hogy ilyen ne történhessen?

Semmi se történt. Ez egy légből kapott kommentár. Vannak pályázatok, és akik megkapják, véghezviszik a vállalásaikat. Más típus nincs. Azért, hogy ki kapja meg az összeget, nem a pályázó a felelős, hanem a kiíró vagy a bíráló. Mit kellene ezen megváltoztatni?

Például azt, hogy csak ebből tudnak megélni kezdő filozófusok, és más lehetőségük nincs, pályázatfüggővé válnak. Ezt Ön is említette a Magyar Narancsban adott interjújában.

Ez, sajnos, így van. Kezdő filozófusok nem tudnak boldogulni, családot alapítani. Eppen ezért fontosak a pályázatok, és nincs mit változtatni ezen a rendszeren.

DEBRECZENY GYÖRGY

WEST-BALKÁN

egy szerencsétlenség híreire

Ez itt a west-balkán
itt nincs tömeg
itt nincs verekedés
se késelés
csak szórakozgatás
csak szórakozgatás
csak szórakozóhelyi túlnépesedés
tisztázatlan körülmények között
túlpépesedés

Ez itt a west-balkán
nincs itt tömeg
beáramlik kiáramlik
nyáját a rendőrség terel
ez itt egy nyugati tér
itt nincsenek halottak
vagy legalábbis
téli éjszakán
nincs rajtuk kabát

Ez itt a west-balkán
nincs itt kérem tömeg
kordonnal kerítik körül
se tömegverekedés
itt mindenki örül
nincs itt kérem pánik
csak mindenki fázik
fekete műanyag lepellel
letakarják aki nagyon fázik

Ez itt a west-balkán
ez itt egy nyugati tér
itt nem történik késelés
itt nem történik tömeg
se verekedés
és nem törhet ki pánik
itt nincs tél
itt nincsenek halottak
itt nincsenek élők

Sokakat meglepett, sokan örültek neki, hogy Kukorelly Endre, akit elsősorban költőként, íróként, szerkesztőként ismertek, mégis beült a Parlamentbe a Lehet Más a Politika színeiben. Most, hogy már több hónapja itt vagy, szerinted volt-e értelme annak, hogy hátrahagytad az írói karrieredet? Vagy parlamenti képviselői és írói karrieredet együtt tudod folytatni?

Kukorelly Endre: Nem hagytam hátra semmit. De igaz, nálam jobban senki nem lepődött meg azon, ami is történt, eleve eszem ágában nem lévén ilyen helyzetbe kerülni. Belesodródtam, most nem mesélem el, hogyan, hosszú lenne. Profi-politikusi ambícióim nincsenek, tény viszont, hogy április 11. óta – a

Költészet Napja, csak úgy mondom – képviselő vagyok. Nem bántam meg, különleges tapasztalat. Nem csupán nem készültem rá: eszem ágában sem volt, de komolyan veszem, a lelkemre veszem, és igazán kíváncsi vagyok, hogy lesz majd ami lesz.

TÚL a dichotómián

Beszélgetés
Kukorelly Endrével

Korántsem irodalmi jellegű, általam "irodalmilag" hasznosíthatónak vélt tapasztalat, tejjességgel váratlan valami, nyilván semmi köze ahhoz, ami engem érdekel, az irodalomhoz, íráshoz. Magamat nem definiálnám egyszerűen költőként, mint mindenki másnak, többféle identitásom van, a legerősebb közülük az írói, de van bennem közéleti véna, és most megengedem ennek az identitásomnak, hogy kicsit tapasztaljon ezt-azt.

Arra a kérdésre nem válaszoltál, hogy értékesnek, tartalmasnak érzed-e ezeket az első hónapokat, amiket a Parlamentben töltöttél? Gondolom, hogy azt várták tőled, legalábbis én a saját nevemben azt mondhatom, hogy a magyar kultúra, az irodalom értékei mellett fogsz kiállni, hogy csak egyet mondjak: a Nemzeti Színház körüli vita. Mi erről a véleményed?

A MÉDIATÖRVÉNYRŐL

KE: Legutoljára épp ma, december 22-én, hajnali fél 2-kor szóltam hozzá azzal kapcsolatban, hogy ha a médiatörvényt megszavazza a Fidesz, annak miféle veszélyei lesznek. Írók számára a cenzúra rém. Kihívás is, oké, de én azt hittem

egykor, hogy ez a dolog egyszer s mindenkorra kimúlt az életünkéből, ezzel a kihívással többé nem kell szembenéznünk.

Szerinted tényleg erről van szó? Ez a médiatörvény cenzúra-törvény?

KE: Baromira nem szeretném eltúlozni a dolgot. De ha a szorongás- vagy félelem-effektus belekerül a mindennapokba, az senkinek se jó. Tehát nem csak azoknak nem, akikre vonatkozik, akik magukra vonatkoztatják, hanem a törvényalkotóknak sem. Fölösen provokál. Úgy tudod, hogy végképp a hátad mögött hagyta ezt az öncenzúra-cuccot, és most felmerülhet benned, hogy mégsem. Ez nem csak kellemetlen, de nagyon veszélyes így. Mert levesz az energiáidból. Elveszi az idődet. Itt egyesek azzal foglalkoznak, hogy megnehezítsék mások életét.

Szerinted ez egyfajta öncenzúrát fog eredményezni a büntetések nagyobb aránya miatt?

KE: Óhatatlanul öncenzúrát eredményezhet. Nyilván, vannak tömegével visszataszító dolgok a médiában, ezek ellen azonban ne a médiabiztos, meg mindenféle hatóság, hanem a független bíróság lépjen föl – keményen.

Szerinted a Kurucinfó, vagy a 168 óra ellen megy a médiatörvény?

KE: Ne menjen ellenük. Egyszerűen kopjon le a törvényhozás és a végrehajtó hatalom a szabad polgárok véleményalkotásáról. Szálljanak le az értelmiségről, hagyják békén az embereket, hagyják, hadd mondhassa mindenki a véleményét. Ez erről a véleményem. Se huszonötmillió büntetéssel ne fenyegetsen, se parlamenti dörgedelmeikkel. Folyamatosan tapasztalom, például, hogy a Jobbikosok tőlem öt méterre kulturális kérdésekben politikai állásfoglalásokat tesznek – elképesztő ostobaságokat ráadásul. De elképesztő okosságokkal se álljon elő senki, pártpolitikának coki a kultúrából. Van mostanság egy mániákusan ismételt leitmotiv, Alföldi Róbertet és Závada Palit ócsárolják gyakorlatilag naponta, és a kormánypárt illetékese lényegében egyetértve velük, azzal hárít, hogy, úgymond, mindennek eljön az ideje. Már mint például Alföldi kirúgásának. Ez ellen is beszéltem, és ennek mentén saját szerepemet abban kell látnom – így alakult, magam sem gondoltam rá néhány hónappal ezelőtt sem –, hogy, ha

tetszik a fizikai ottlétemmel valami kis teret kiszorítok a kultúra számára. Itt többen – talán mindenki – tudja rólam, hogy mivel foglalkozom, látom, érzékelem, ahogy a szemük sarkából fixíroznak. Valamiféle csodabogár lehetek számukra, írás, irodalom, mit keresek itt, meg ehhez hasonló. Kultúrával foglalkozókat, bensőségesen érdekelteket gyakorlatilag alig találsz a Parlamentben. Gulyás Dénes operaénekes meg L. Simon László. Aki a Kulturális Bizottság elnöke – ahol jószerivel csak polgármesterek, óvónőképzős könyvtárosok, gépjárműtechnikusok, sportriporterek és karácsonyi keresztállítók ülnek. Alig túllok. Nulla lobbija van a kultúrának. Nincs a parlamenti homlokterében a kultúra. Ez nem vicces. Hanem komoly, és ebből a szempontból minimum helye van azoknak, akik olyasmivel foglalkoznak, mint mi.

Visszatérve a médiatörvényre, szerinted hatással lesz a magyar irodalmi sajtóra?

KE: Már hatással van. A nálam nem sokkal fiatalabbak, és persze az idősebbek túlzottan is sokat szívtak a néhai szocializmusból. Ahol effektív volt cenzúra. Szoft cenzúra, mert nem volt cenzúrahivatal, illetve hát ez így bonyolult, még valami olyasmi is volt. Becipeltük a Jelenlét című, igazán ártatlan, tisztán irodalmi folyóirat kézirat-paksamétáját a KISZ KB-ba – nyilván a kulturális osztályra –, ahol Lendvai Ildikó és kollégái foglalkoztak az ügygel. Vagyis hát

nem foglalkoztak, föltették egy polcra, és mikor két hét múlva visszamentünk érte, u g y a n o n n a n kiráncigálták. De az öncenzúra mindenképp működött, bizonyos dolgok – a szovjet csapatok ittléte, az '56-os forradalom stb. – tabu volt, no és ebből lett az én korosztályomnak egy életre elege. Látom a kollégákon, hogy besokalltak. Rengeteg bú-baj van és lesz az országban – az életben általában –, jön egyik a másik után, betegség, csalódás, öregség és hasonló nyalánkságok, ám

ez többé nem fog felmerülni – gondoltam. Most felmerült. Nagyon-nagyon rossz üzenet. Rossz a levegője. Rossz a szaga.

Szerinted mi a célja ennek a médiatörvénynek?

KE: Nem akarok más fejével okoskodni. Hogy mi a céljuk, nem tudom, meg nem politológuskodnék, az azonban kétségtelen, hogy minden hatalom per definitionem próbálja saját magát minél jobban körülbástyázni, bebiztosítani. A sajtó pedig – az írott, az elektronikus, az online, a média mindenféle szegmense – beszél a hatalomnak. Ez a lényege, hogy úgy mondjam. Beszól, és semelyik végrehajtó hatalom nem szereti, ha beleszólnak a dolgába. Viszont kötelessége a sajtónak adott esetben még túlzó módon is, igazságtalanul is odapörkölni, ellenőrizni a végrehajtó hatalmat, egyébként az elszabadul. Nem lehet jó szándékokra bázírozni, hogy majd ez egy rendes-korrekt végrehajtó hatalom lesz, ilyen nincs, kontrollálni kell, a média, a médiumok erre szolgálnak. A törvény pedig, miután rögzíti, hogy ”a médiaszolgáltatás és a sajtótermék tartalmának meghatározása szabad“, a Médiahatóságra bízva annak eldöntését, mi számít ”jóhiszeműségnek és tisztességnek“. Teljes képtelenség.

NEMZETI SZÍNHÁZ

Visszatérve a Nemzeti Színház kérdésére, ha már ügyis érintetted ezt a témát, ugye erről gyakran beszélnek. Te milyen álláspontot képviselsz ebben az ügyben? Mit gondolsz erről?

KE: A kultúra autonóm. Kulturális kérdésekről csak immanens módon lehet beszélni. Művészetről esztétikai szempontok szerint – minden más kontárkodás. Ennek pedig megvannak a saját törvényszerűségei, sajátosságai, amik kívülről nézve, mondjuk nem immanens módon kezelve, egyszerűen értelmezhetetlenek. Veszélyes hülyeség jön ki belőle. Így csinálták velünk a létezett szocializmusban, folyamatosan beleszóltak az irodalomba, a művészetekbe, ráadásul még ”esztétikai szempontok“ is akadtak, az Aczél György-féle félművelt, rossz ízlésű kispolgár szempontjai. Ezt visszahozni tűrhetetlen. Hogy politikai tényezők pártszempontokból, saját szavazóbázisuk igényeit kielégítendő beleugratnak olyan kérdésekbe, amelyek nem rájuk tartoznak. A művészet kritizálendő, én enyhén szólva is kritika-párti vagyok, de mindez rigorózan megkülönböztetendő párt- és hatalmi érdekektől. Nem értek egyet nagyon sok mindennel, amit Alföldi csinál a Nemzetiben, azzal viszont végképp nem értek egyet, tűrhetetlennek, felháborítóan tartom, hogy őt mondjuk szexuális orientációja miatt ”nemzetellenségezik“, ”liberálisozzák“. Több ízben is említettem mindezt a Parlamentben, és nem mondom, hogy beszóltam nekik – merthogy a Jobbik szól be a Fidesz kontrázása mellett –, de visszaszóltam párszor.

ERDMÉNYEK

Visszatérve korábbi, megválaszolatlanul hagyott kérdésemre, mi az, amit el tudtál érni az elmúlt hónapok alatt?

KE: Büszke vagyok rá, hogy a VI. színházi kategóriába tartozók, az alternatívok – és a balett – tulajdonképpen megmenekültek: ha ugyan nem a

10%-át, de a 8%-át továbbra is meg fogják kapni annak a pénznek, ami a költségvetésben a színházi támogatásra van szánva. Ez nekem tényleg szívügyem, ugyanis három évvel ezelőtt én voltam a válogatója a Pécsi Országos Színházi Találkozóknak, 10 hónap alatt 184 előadást láttam, így némiképp belepillantottam

abba, mi folyik a színházi életben. Ami igazán értékes a mai magyar nyelvű színházban, annak zöme az úgynevezett struktúrán kívüli szcénéhez tartozik. Ezt kicsinálni Isten ellen való véték lett volna. Sikerült is megállítani, a Fidesz elfogadott 8 törvénymódosítást az LMP-től, és az egyik a Karácsony Gergellyel együtt a tárgyalásokon beadott törvénymódosításunk volt. Amire szerénytelenség nélkül büszke vagyok.

TÚL A DICHOTÓMIÁN

Szerinted van-e értelme az ittlétnek egy abszolút többséggel szemben vagy mellett? Hogyan definiálnád a saját tevékenységedet, saját tevékenységeidet? Ellene vagy mellette? Vagy ezt mindig kérdése válogatja?

KE: Kívülről nézve valószínűleg a legtöbb ember számára ez a legérdekesebb kérdés. A legizgatóbb-irritálóbb. Az értelmiség ugyanis,

akik egyáltalán foglalkoznak politikával, tehát közügyek rendezésével, azt kérdezik, hogy tulajdonképpen mi is az LMP? Arc, arculat, profil. Nincs markáns képe, úgymond. Ugyanis a régi paradigma szerinti profilt keresik. A szokásos duális, bipoláris rendszerben Koppány vagy Szent István, református vagy katolikus, kuruc vagy labanc egymást totálisan kizáró – sőt kiirtó – nagyelbeszélések. Bal vagy jobb, konzervatív vagy liberális, kis-magyar vagy nagy-magyar, népi vagy urbánus – e dichotómiák mentén definiálják magukat és képzik meg testvér-ellenségüket a magyarok, hogy aztán ádázul harcolva egymás ellen semmit ne engedjenek meg a másoknak. Ezért állunk így, ezért ez az ádáz gyűlölködés, rosszkedv és körkörös gyanakvás, zárt arcok és tülekedés, totális pesszimizmus. Önzés, ügyeskedés, adócsalás: mert ezeknek adózzak én? A "haza vagy haladás" például, "reform vagy reakció", a XIX. század eleje tipikus kérdése, hogy majd fölváltsa "a népi-urbánus" ellentét, melyből nem is fakadhatott más, minthogy egyesek kitessekeltek a nemzetből másokat. Ez a kétosztatóság felülírandó, és az LMP ezt csinálja. Illetve amennyiben valamiképp felülírjuk majd, Lehet Más a Politika. Lehet más e hazában az élet. Az LMP kicsi és kevésbé látszik, kevésbé artikulálja magát, még túl kevésbé képes átnyomni ezt a merőben más nézőpontot, más életérzést, de erre van kitalálva.

Mintegy én találtam ki: nagyon szíven ütött, amikor hallottam, hogy létezik ilyesmi politikai alakzat. Mintha magát a szintagmát is én találtam volna ki, és noha nem vagyok párttag, és nem is akarok az lenni, teljes mértékben tudok azonosulni vele.

Komoly perspektívája van az LMP-nek. Vagy inkább: amennyiben nincs az LMP-nek perspektívája, annyiban nincs kilátása a nemzetnek. Akkor nem áll meg ez a sebesen lefelé menő spirál, zúszunk bele a talajba, irány Új-Zéland. Mindez alapvetően lelki kérdés, a lélek összeszedettsége, lelki konzisztencia szükségeltetik ahhoz, hogy lehessen valamit csinálni az országgal. Minden a lélek. Minden kultúra.

És milyennek látod ezt a "lelkiállapotot", ezt a kulturális állapotot ebben a pillanatban?

KE: Nem vagyok borúlátó. A helyzet olyan, amilyen: nem jó, de míg a szocializmus sikerrel kivonta belőlünk a szabadságot, mint az alkohol a vizet, most hiába próbálkoznak, nem fog összejönni. Nem olyanok a viszonyok. Nagyon ellenszenves, rég kimúltnak hitt dolgok kerülnek elő, például, hogy egyet mondjak, zsidóznak a parlamentben, ami csupán azt a közhelyet erősíti, hogy nincs új a nap alatt. Ami volt, az van is, elbújt a diktatúrában, előjön, előfőfátlankodik szabad körülmények között. Visszaél a szabadsággal. Üriember nem zsidózik, a többinek meg tilos, ezt egy egészen közeli hozzátartozómtól hallottam, minap el is mondtam a Házban. Igen, ezek mennek, ugyanakkor meg szabadság van, el ne feledjük ezt a bagatell dolgot, és ez az én szabadságdeficit, elismerem, szabadságfrusztrált lelkemnek mindennél fontosabb. Ezzel nagyon meg vagyok elégedve. A szabadsággal mármint. Azzal nem, hogy a szabadság ilyen dolgokat is fölmelegít és előhoz, de azt gondolom, hogy az LMP képviselte attitűd, az én ideál tipikus LMP-m, tehát a szív párja, a normális beszéd, az őszinteség, kedvesség, barátságosság pártja mindez meg fogja változtatni. Komolyan hiszem. Hogy tényleg más lesz a politika, ha emberek kritikus tömege rájön, hogy a mufurcság, acsarkodás és gyűlölködés a legnagyobb rossz.

KULTÚRA ÉS OKTATÁS MINDENEKFELETT

Mi az, amit szerinted feltétlenül 2011-ben meg kell tenni a magyar törvényhozásban, a Parlamentben és a magyar kulturális életben?

KE: Illúzióim nincsenek. Ha végigfutsz a problémák és okai logikai láncolatán, az origó a kultúra és az oktatás. Hogy milyen helyzetben van a kultúra és az oktatás. Egyetlen cső, két véggel: hogyan lehet gyerekeket úgy szocializálni, olyan "lelki szerkezeteket" előállítani, akik aztán, amennyire egyáltalán lehetséges, kreatívan és kedéllyel élik meg az életüket. A gyerekeket kondicionálni kell a boldogságra, arra, hogy jól érezzék magukat, ezt tanítani kell, ezért az oktatásba kell minden erőforrást nyomni. A cső másik, "fenti" vége a kultúra, ami olyan helyzetbe hozandó, hogy a társadalom megérezze, nem tud nélküle megélni. Hogy elismerje megint a kultúrateremtőket, visszaálljon a művészetek presztízse, ne pária legyen, hab a tortán. A kultúra újra elemi erejűvé válik, ha a körülmények megfelelőek. Megváltoztatja életedet, ahogy Rilke írja.

Súlya legyen a megjelent könyveknek is? Erre gondolsz?

KE: Ennél sokkal durvábbról, elementárisabbról van szó, meg kell tanulnunk újfent, hogy van lelkünk és szellemiségünk. Ahogy eszel vagy tisztálkodsz, ugyanúgy táplálod és tartod tisztán a szellemedet, a lelked. Az antik görögök tudták ezt, szükségük volt a katarziszra, azért jártak színházba. Mindenki. Nem értelmiségiek belügye, nem azért jártak oda, hogy "szórakozzanak" meg "kikapcsolódjanak", jókat nevéssenek aztán meg a tülekedés a ruhatárnál. Persze nevettek és sírtak – és megváltoztak. Mindezt elfelejtettük valahogy. Az emberiség egy-két százaléka tudja mindössze, azt a valamit, ami egyrészt minden ember számára adott, másrészt nem pusztán nem érdemes, de nem is lehet nélküle élni. A művészet fölépít, a műalkotások szerkezete, beléd írva magát, mintegy strukturálja az életed. Nem intelligencia kérdése, nem a művelt, a diplomás ember kiváltsága: bárki számára adottság – ha hozzásegítjük, elkörmányozzuk őt. Ha nem fosztjuk meg ettől eleve. Minden emberi lény képességgel bír a lelki megtisztulásra, és ha van egyáltalán alapvető politikai cél, akkor az, hogyan segíthető elő mindez. Olyan módon kondicionálni a világot, a létezésünket, a berendezkedésünket, hogy minél többem fogják fel, micsoda az élet. Hogy élni mit jelent. Ez szerintem a politika feladata, és nem csak, főleg nem kizárólag azok a szakpolitikai kérdések, amelyeken oly sokat elcsámcsog itt mindenki.

ÉS AZ ÍRÓ?

Elég sokat beszéltünk a politikáról. Kicsit beszéljünk Kukorelly Endréről is. Nemrég megjelent a Mennyit hibázok, te úristen (Kalligram, 2010) című köteted.

Meg vagy-e elégedve könyved recepciójával? (Átküldtem neked Irodalmi Jelenes kritikát, azt olvastad is talán.) Szóval volt recepciója akár nálunk is, de másoknál is, más lapokban is. Mit gondolsz arról, ahogy most olvasnak téged?

KE: Ifjabb koromban jobban izgatott a recepció, hogy milyen kritikák jelennek meg, ki mit szól, ilyesmi. Most is érdekel persze, de jóval kevésbé. A könyvemnek jó fogadtatása volt, és lehetett volna nyilván jobb is, Nobel-díjat is kaphattam volna érte, de az van, ami van. Az irodalmon belül, mint tudjuk, áll a harc, minimum verseny, különböző szempontrendszerek, csoportosulások, sokszor klikkek mozognak és mozgatnak, és nyilván az van, hogy ha nem vagy elég jó ebben, nem épp a megfelelő társaságba tartozol, nem kapod meg a kövedet. Nem magamról beszélek, inkább úgy általában: én elég jó helyzetben vagyok. De hát nyilván mindenki úgy éli meg, minden író, hogy nem kapja meg a kellő elismerést, és ez nagyjából így is lehet, körülbelül egy tucat embertől eltekintve. Most összes rövidprózám gyűjteményén dolgozom, átigazítom, gondozom a szövegeim. A komputerben van tíz-tizenkét különböző készütségi fokokon álló anyag, a következő tucatnyi év terve, ha jól alakul, évente megjelenhet egy-egy könyvem. Esszé- és publicisztika-kötet, az irodalomról írt szövegeim – egyfajta irodalomtörténet –, a Rom harmadik, jelentősen bővített kiadása, összes verseim gyűjteménye, egy képzőművészetről írt anyag, egy sport-könyv, a színpadi szövegeim kötete és így tovább. Leginkább azonban az érdekel, hogy folytassam az Ezer és 3 című regényemet. Ezt tartom a legfontosabbnak: mindenesetre a férfi–nő-relációk hálója érdekel igazán. Ez tartja karban az életemet.

Készítette Weiner Sennye Tibor

VASADI PÉTER

Aki Semmi

Elmondanám, ha mondana
egy szót akár. A parttalan
partok között loccsan a víz
végtelenül, de nincs dana.

Bachként emberben érzene
hangon-túlit örvényleni,
Ő nem Bach. Semmi. S nem zseni;
őserdő-sötét fák között
lappangó világ-térzene.

Vagy rézfa. Óriás ága van,
rajta számtalan rézlevél,
határon messze nyúlva túl
fuvallatokra válaszul

sosem hallott koncertet ad,
pedig csak sűgás, lebbenés
hullámzik át rézéleken;
s mi szétesett, élettelen,

újra föléled, s rothatag
test, föld, idő fölött a Nap
s rézfa féktelen fölragyog.
Fényébe vont és épp ezért

sötétségemben meghagyott.

Ébrenlét

Éjjel angyalok meg-
szállta erdőbe keveredtünk.

Álltak a fák közt
az el nem lobbant,
megszelídített villámok.
Éles kard a figyelmük.
Testük színjátészó türelem.

Néztük, mit akarnak.
Nem szóltunk, de meg-
értették s mosolyogtak:
Semmit.

két ujjuk közé fogták
a virágot, s nyújtották.
Irgalomtól karcsú derekak.
Szemükben végtelen tágasság
domborodott. De közepén a
fekete pont törhegy; látják, mi
embernek túl kicsi, túl nagy.

... Még ne, dadogom.

Jönnek előre. Átlátszik
rajtuk a fatörzs,
a karám léckerítése
s a csikók, gyönyörű
testű lovak, táncos
léptű szüleik, a föltartott
orral beleszimatoznak
a fénybe... A főangyal,
csutakos vörös hajú oda-
lép hozzám. Elhomályosodik.
Sugallja szabatos mondatait:
te jól tudod, amit én.

Mi töletek is tanulunk.
Nem hagy cserben a szó.
Forrás vagy, ha iszol.

EGYÜTT.JÁRÁS

VÁLTOZATOK EMLÉKRE, SZÓRA, MOZDULATRA

Zalán Tibor

7 haiku

1. hétfő

Ez a csönd napja
Havazik a telefon
Vesztőhely nyáron

2. kedd

Fel fogok állni
Elérem majd az ajtót
De még maradok

3. szerda

Eldobált szavak
mindig soha örökké
S fönt a lyukas ég

4. csütörtök

Szólíthatatlan
Már a semmi jegyese
Nem fordul vissza

5. péntek

Megint a hangok
Majd üres szélzuhogás
Majd Már Hiába

6. szombat

Talán a tenger
Háttal állok Sirályok
szállják szét fejem

7. vasárnap

Éjjel esett A
reggel hidegszürke volt
Nincs több ráadás

Tóth Viktória rajza

Rónai-Balázs Zoltán

NEM TUDSZ ELMENNI ÚGYSE

Nem tudsz elmenni úgyse:
Óz felé tartasz, de hol van Óz?
Elég régi a testedben a víz,
hogy lásd magad, amint partra mászol.

És elég új, hogy tudd, hova jöttél.
Az első csepp vérre ezer villan.
Az utolsó után valami újra vágynak.
Hazamennek aztán és a barlanghomályban
dugnak, tévéznek, esznek.
Akit kivonszolnak, azt várja Gaia,
füvekbe oltja, meg fákba.
A győztesek gályázni mennek.
Véres, jó vadászatot,

az istenek legyenek veled! Rád fér,
a sámánnak tőkmindegy, mit dobol, kinek:
pontban a körforgás úgyis, és te is csak
abból vagy, ami belőled is lesz -
ennyi hallik a tam-tamából,
"elég régi a testedben a víz,
hogy lásd magad, amint partra mászol".

Tőkés Réka festményei

Nyerges Gábor Ádám

változatok.ébredésre

(1)

csak az alvás nem altat
egy ideje vagy tényleg
nem is múlik már semmi
nap és nap között mert
ugyanaz a sajtás a fájás
a fejben cserepek az
ajkakon hogy aztán mint
megfáradt régi alkatrészek
kezdjenek éledezni az izmok
a hátban roppan a nyak
és újra forgásbalendül
a nyelv ahogy a fény eljut
a retináig ahogy
ahogy ahogy ahogy
én nem bírom ezt
újra elkezdni

(2)

csak az alvás nem altat
de legalább minden más
se így bennem maradnak és
majd megposhadnak az álmok
így ha kihajolok az ablakon
már nem lehet tudni nem a
ház jött-e most beljebb
szűkülnek-e már a falak egy
régibbi versben ahogy írtam
szűkülnek szememben a
gabonakörök esküszöm nem tudom
mire gondolhattam de ahogy
így elnézem ezt a túl sápadt
színű hajnalvilágot azt hiszem
teljesen
igazam volt

Szabó Franciska: Befejezetlen mozdulatok

(3)
csak az alvás nem altat
de ott van helyette ez a
görnyedés hogy egyrésztől
talp és padló másrészt kéz és
asztal meg radiátor ebben
azért kell hogy legyen valami
végső piszok nagy lényeg
hogy honnét kezdődik a bútor
és honnan az ember és abból meg
honnán az én ilyenkor van az hogy
el kell gondolkozni most van-e
az a pillanat amikor tényleg meg lehetne
dögölni egyetlen ilyen másodperc van
csak a délelőtti vége felé fél kezünk
még a radiátoron hátha úgy végre
testmeleg lesz

Tóth Erzsébet

Nagymama piritósa

Az égett piritós illatát
citrompótlós teával.
Ahogy átlebeg a téli konyhán.
Azt kérném, ha lehetne.
De nagymama is kellene hozzá,
nagymama-morgás:
dehogyan égett az oda,
és kaparja rettenetesen,
és hullik szöszke hajunkra a feketeség,
mert ott gyülekeztünk a lábánál,
mint a kiscsibék.
Azóta is jobban szeretem a piritóst,
ha füst- és koromízű,
ennyi maradt a nagymama fényből.
Tízórára zsíros kenyér almával,
a kenyér épp csak megvakítva,
délre lebbencsleves és paprikás krumpli,
uzsonnára dinnye kenyérral,
ősszel dió és kenyér,
este aludt tej a déli paprikás krumplival,
és volt még néha vacsora után
egy pohár frissen fejt habos-langyos tej,
hogy könnyebb legyen az álmunk.
Alvás! Adta ki nagyanyánk a parancsot,
de kikönyörögtük,
hogy legalább délután a földön aludhassunk.
A délutáni alvást
anyánktól kapta parancsba nagymama,
meg ne tudja, hogy délután nem aludtunk.
Kell a gyereknek az alvás.
Mégvártuk, hogy nagymama eltűnik valahová

a kert végébe, és nyomás! Föl a padlásra.
Elhelyezkedtünk kényelmesen,
harapdáltuk ki a mákgubókat,
szórtuk torkunkba áhítatosan a csodás
hamvaskék mákszemecskéket.
Ezt gyakran a mákföldön is megtettük
a félig érett mák sokkal finomabb volt.
Ópiumról akkor még nem hallottunk.
Mákteáról sem, amivel néhány parasztszony
itatta nyűgös csemetéit.
A mi nagymamánk nem volt olyan.
Hajnalban kelt, hogy pár kiló krumplit
becipeljen a piacra,
és az áráért nekünk málnát vegyen.
A mi kertünkben sem termett minden.
De ami ott és akkor termett,
azóta mindenhol hiányzik.
Valami mindig található
az óriás fehér tányérok közepén
ügyesen elrendezve,
és mi piszkáljuk rendületlenül,
közben arra gondolunk,
hogy kellene valami
ős nagymama-sűrítmény,
ami hosszú távon
megízesíti az életet.

Orr Máté: A nagymama pirítósa

Ritkán fordul elő és ezért a magyar irodalom történetében is egyedülálló pillanat, hogy valakit irodalmi tevékenysége miatt akarnak megölni. Nyáron a csöngői irodalmi táborban tanúja és szinte áldozata voltam egy felolvasás közbeni csetepatének, amikor a Weöres Sándor-emlékház udvarára a

Bodog Zoltán **Se párbaj,** **se fegyverek**

szomszéd vasutas nagykéssel rontott be. A vonat korán indul, neki pedig aludnia kell, üvöltötte csillogó, láthatóan éles és a verssoroknál is hosszabb kését a fiatal költőre emelve. A felolvasó átérezte a helyzet komolyságát, azt a hatástörténeti pillanatot, amikor akár saját szövegének vértanújává válhat. Felrémlettek szemei előtt a másnapi hírek: Versei miatt ölték meg

a fiatal poétát. Kihagyhatatlan lehetőség, hogy valaki meghaladjon Petőfit, és ott essen el a harc mezején, melyen nap mint nap csatázik, olykor szavai hatástalansága miatt érzett keserűséggel.

Költőnk fogta tehát a kötetet, folytatta volna a szavalást, amikor a hallgatóság kérlelni kezdte, gondolja át a helyzetet! Ha a versgyűlölő vasutas ámokfutásba kezd, ki marad nem oly széles e hazában, aki verseket ír és olvas? A líraszerető közönség jelentős része ott fekszik majd vérbe fagyva a Weöres-birtok területén, amely egy tárcában hatásosan ábrázolható téma, a szerző kötetei is szépen fogynának, de ők mégsem kívánnak elesni egy rögtönzött felolvasóest segesvári harcmezején. Így aztán az olvasóért is felelősséget érző reálpolitikusként – és nem mitugrász mártírköltőként – döntött, elnézést kérve hallgatóival nekiindult a csöngői éjszakának. Ennek köszönhetően ő és története is fennmaradt.

Sokáig irigyeltem költő barátomat, de végre megérkezett a levél, amelyben a szerző nem finomkodik: kinyír, miután testemet meggyalázta. Azóta minden este keresem a levágott lófejet a takaróm alatt, és bújom a lexikonokat, hogy találjak végre egy nyomorult szerkesztőt, akit hidegre tettek munkája miatt. Még Ignotust is csak dilettánsnak tartották Ady pártfogásáért. Se párbaj, se fegyverek. Bele kellene mennem a játékba, és amit költő barátom elmulasztott, ki nem hagyni. Beleírni nevem az irodalom történetébe: Meghalt a mitugrász szerkesztő és tárcaíró. Elvérezni az online újságírás segesvári csataterén. Cefetül hangzik, képzavarnak is rossz.

Az alkotó ember mérlegre teszi a szavakat, mert azt tanulta, súlyuk van, akár a jó helyen elsütött közhelynek. Az alkotó ember örül, ha írása kiveri a biztosítékot, ha meg akarják ölni érte. Januártól a rémhírek szerint körmönfontabban megy a játék, a szavaknak értékük lesz, akár huszonöt millióig emelhető a tét. Minderről egy ötagú bizottság dönt, és nem tudom, van-e félnivalóm. Csak gyűjtögetek, várok, provokálok, ahogy eddig is tettem. És egyelőre figyelek.

Bízom, mi több: hiszek benne, hogy a pisztolygolyó hamarabb érkezik, mint a sárga csekk.

NAGY SÁRA

FARKAS ANYÁD SZÓLÍT

Csak
Gyerek, aki oktalan, néma
Test, ami büntől béna
Hajnal, ami a te izzásod várja
Kémény, feketén füstölő léha
Csiriz, önmagába fúló rétegzett zene
Hullám, mely rohanva bukik át magán
Széna, mi egy parázstól porig ég
Denevér, az éjszaka szomjas vaksága

Szürke lég zenitjén
Az idő szédülésbe nyalából
Üvegszilánk se csendül
Arány nélkül metsz a rend
Sárga bódulatba révednek a fák
Fénylő üveggolyók az avaron
Emlékké gurul
Kezedben süvít
A szürke pesti levegő

Óriás hálómát
Ledobom
Az erkély korlátján túl
A semmibe
Bomol
Csendet horkol
Az értelem
Farkas anyád szólít a csövekből
Mire a tinta
Habod megszínezi
Borulj belém vissza

Mandarin patyolat
Kék-fehér szennyes
Az utamból kitér
Nyers szikrázó
Látszat
Elnyúvi új ruhád
És megszagat
Filmkockák peregnek
Az agyamba ékelve
Pihensz
Prizmákká hasad
A gömböm

Fagylalt rák ecet
Számban piac
Nyakamban ék
Szememben gömb
A világ titkon alatt
Felhozom neked
Kavicsok tükrében
Játszik a lelkem
Sós lé borítja testem
Remegve úszik bennem
A hold az otthonunk

Nagy Sára Somogyfajszon készült pasztellképe

Nyitva a poros irattartó, hajdanában fontos, azóta idejétmúlt leveleket, feljegyzéseket találok. Megfeledekezünk történekekről, hol szándékosan, hol érdektelenségük okán. Elfelejtünk ezt-azt, mert baromság, mert nevenséges, mert ismertük a történet szereplőit, soha nem adtunk hitelt nekik, soha nem érdekelt igazán a kapcsolódó parádé.

Annak idején én is elképedek és megírom a magamét egy vidéki hetilapban a Dénes János által igényelt akasztásokról. Hogy előbb talán ideológiailag kellene meghatározni az akasztandókat -tól, -ig. Hogy talán maximálni kellene az akasztottak számát, mert a zöldek háborognak, ha a megcsappant erdőterületet kivágatja az Antall-kormány az X számú akasztófa kedvéért. (Emlékeztető lábjegyzet: 1991. nov. 13. Dénes János független képviselő az Országgyűlésben Marosán György és társai felakasztását követeli.) Találjunk egyszerűbb megoldásokat. Pl. Pinochet vulkánba dobatta az ellenzéket, de mi, működő tűzhányó híján is találhatunk olcsó változatot. Csak jó szándék kell, rátermettség, a magyar nép iránti elkötelezettség. Ezt írom. Cifrázom, tele vagyok ötlettel, az elképedéssel párosul a rémület, mi következik az országban, mi következik most. Sorozat, a címe: Akasztásügyi kérdésfércek. Elő kellene keresni, de ki tudja, hol találhatóak ma már, melyik szakadt floppyn.

Az első két anyag szépen lejön. Semmi gond. Aztán érkezik a főszerkesztő levele: „Akkora botrány keletkezett az akasztásügyi fércekből, hogy párját ritkítja. Az MDF-esek magukra ismertek benne, majdnem megverték. Pártgyűlésen követelték, követelik, a lap határolja el magát a cikktől, tőled, de még anyádtól is. A fogalmazványt átnyújtották, hogy közöljem.

Majd leváltatnak. Képviselőtestület elé viszik az ügyet. Kikötésük, hogy tőled nem jelenhet meg a lapban írás. SZDSZ-bérenc vagy, aláásod az MDF erkölcsi megítélését, egy mocskot, amit írtál. Legnagyobb sajnálatomra Soós mester visszakövetelte valamennyi kéziratát, mert nem akar olyan lapban publikálni, ahol te megjelenesz. Ezt a borzalmas vérveszteséget nehéz lesz kihevernünk a közeljövőben, érdemi pótlásra nem is gondolhatunk.

A helyi kormánypárt így gondolja a sajtószabadságot. Úgyhogy hasznunkra válna, ha szerdára írnál egy aktuális kérdésférceket a sajtószabadság ongyi értelmezéséről.“ Plusz a főszerkesztő aláírása.

A kinyomtatott levél (kilenc tű, Epson, a korszak sztárnyomtatója) alatt ott a csodálkozó válasz: „Kedves Főszerkesztő! Kettőt gondolok a kérdésfércek keltette botrány kapcsán. Először is: a lapot jól el kell adni egy kisvárosban, előfeltétele,

Onagy Zoltán

Kétszer a folyóba

szeressék és utálják a benne megjelenő írásokat. Egyik fele utálja, a másik szeresse, vásárolja mindkettő.

Másodszor: a Városod – bárhogyan szépíjtjük és szeretjük – a mocsár széle. Még nem Mezőhegyes, de majdnem. Konfrontálódni anélkül, hogy megerősödött volna a lap, hát, legalábbis nem tanácsos. Ha így van, akkor figyelembe kell vened bizonyos szempontokat. A butaság és a mocsárszél legjellemzőbb tulajdonsága a hiperérzékenységgel társuló öntudat. Ha az önkormányzati urak úgy gondolják és azt nyilatkozzák, ők mentik meg a magyar hazát, ezen tilos nevetned, és olyan publicisztikát sem hozhatsz, amiben a hasát fogja a szerző a kinyilatkoztatás kapcsán. Tiszta, nem?

Mindezzel együtt nem szívesen okoznék neked gondot sem a lapnál, sem a városban. Ráadásul – ha nem értem félre –, a Hivatal pénzeli a lapot? Ha így van, nem jól van. De ha mégis tételes elszámolásra kényszerülnél a tárcáimmal, még mindig ott a válasz, az erotikus folytatásoknál (szex a köbökön) leállítottad a Három kisvárosi kurvát, mert te szem előtt tartod a keresztény ember érzékenységét, a magyar ember szemérmét stb. (Nem így történt, de mindegy, mondd csak.) Ha valóban szőnyegszélre állítanak, mondd, amit akarsz. Hivatkozz a Kádár-rezsim alatti partizánvontomra, több évtizedes közös ellenálló múlttra. Hehe.“

A rendszerváltás környéke könnyen feledhető konkrét eseményeivel – ennyi.

Az ember, aki végigélte, azt gondolná, kétszer nem lépünk ugyanabba a folyóba, kétszer nem robbantjuk ugyanazt a gránátot. Amit egyszer végigjártszottunk, ne játsszuk újra. Kényszerű, fárasztó ismétlődései nélkül is elég rövid az élet.

Pedig a mellékelt ábra azt mutatja, ugyanaz a nő jött vissza (mindig ugyanaz a nő készül vissza, mint-hogy örökké őt vágyjuk), akitől egyszer, ha nehezen is, de megszabadultunk. Haját ugyan átfestette, körmei rendben, a smink is változott, orcáján az ifjúság bája, de ha megszólal, szájából a régi nő recsegő nótája hallható. Lehet, az elhajtott másik az anyja volt. Akkor pedig jól nézünk ki, ő is visszaoldalog, bemászik a szabad ágyba, marcangolós szájával megtép bennünket a legérzékenyebb pontokon, hiába menekülnénk.

Faludi Ádám

az asztrolábium használata

az autópályán kora reggel
túl a téli ablakon

szakaszosan
maguk előtt tolva sárga és csorgatva hátul
vörös fényüket
húznak el az autók

nincsen hangjuk
csapdába ejti a havas százötven méter
az ablak és az út között
a kerekek és motorok moraját

ketrecben a hangok ahogyan régen a stiglicék
hangja
a gangon és a hatajtós lakások eresze alatt

európa közepén egy város szélén ülsz az
asztalra könyökölve a derengésben
melyik város is ez most
elnehezült esték
a kikötésre több figyelmet kellene fordítanod

ha akarod megvonom a vállam és megígérem
hogy több figyelmet fordítok az esti égre
és megjegyzem az utolsó csillagot

mély álomból idegen ágyon
és csak egy pillanatig nem tudni hogy hol
olyan ez is

földszint egy
ennyi a biztos és hogy csendes minden
cinegék a hócsíkos faágakon
a lakás akváriumából nézed
mennyre parányi odakint is a világegyetem

Évtizedelés

– Szerkesztői jegyzetek 1.

Kétezertzenegy első hónapjában évtizedelek. Végignézek a könyvespolcon, átgondolom a kintlévőségeket, a barátoknak kölcsönadott köteteket. Tizedelek, mert egyik-másik a hátsó sorba kerül, hogy átadja a helyet az újaknak, az újraolvasandóknak. Az elmúlt évtized leghatásosabb szövegét és legnagyobb csalódását keresem – portörlés közben játékok.

Bartis Attila *A Nyugalom (Magvető, 2001)* című regénye kerül az élre. Egy percre sem hagy nyugodni kettőezeröt óta. Nem lehet belőle kiszállni – se közben, se utána. Tiszta, átgondolt mondatok. Tisztázatlan helyzetek, önsajnáltság nélküli értelmiségi vergődés, ami megbizonyítja: se okosnak, se érzékenynek nem éri meg lenni. Mondatfüggő lettem, ez volt az utolsó trip, ami után itt ragadtam: az Irodalom nevű város egyik motelszobájában. Gyorsan lehúzódom róla a port.

Az elmúlt évtized legnagyobb csalódása Bartis Attila *A csöndet úgy (Magvető, 2010)* című, irodalomnak (és/vagy fotóművészetnek) álcázott alibialbuma. A „képi fordulat” és Nadas Péter *Saját halála* óta divat, hogy az író, ha már fényképezőgéppel és ahhoz méltó tudással áldotta meg az Isten, vizuális rátermettségét is bizonyítsa. Bartis emellett felfedezte saját mobiltelefonját, akár kamaszkorában a testét. Ha meglelte, használja is. Ahogy a kötet borítóján, az életben is fotózik –

önmaga és a kiadó szerint művészien. Mintha saját írói válságát takarná ki az elképzelés nélküli sorozattal. Az összekötő kapocs a csönd, amely egyébként a világ összes fotóját is összeköti. Pofátlan kibúvó egy olyan embernek, aki megírta az évtized egyik legfontosabb regényét – nekem a leghatásosabbat.

Bartis Attila és Kemény István „beszélgetőkötete” (Amiről lehet. *Magvető, 2010*) a legélvezetesebb csalódás. Két, magát egyszerre vagánynak és kiöregedettnek beállító figura interjúzik egymással, kedélyesen parolázik saját irodalmi szerepük feltérképezése közben. Nyugdíjazzák magukat (nem mintha Kemény István a Kedves Ismeretlennel nem ezt tette volna). Beavatnak és felbosszantanak. Megnyugtat viszont Pál Dániel Levente kritikája, aki legalább Bartisnak megmondja. Osztom minden szavát.

A harmadik bosszantó húzás Esterházyé. Nem tudom pontosan megmondani, hogy Kosztolányi Dezső, Esti Kornél vagy saját iróniája gyűrte le a kis magyar pornográfust. A klasszikus Esti-novellákat olvasva Esterházy Estije olvashatatlan (Magvető, 2010). Kosztolányi nélkül meg nincs értelme.

Kezdem díjazni a csöndet, kissé talán még értem is. Porolom csendben az évtizedet.

Boldog Zoltán

„a planéták félrehajlítják
pályád előtt az adamant rudakat“

Babits Mihály: Zsoltár férfihangra

Helybőltávol. Megöl ez a szó. Habár még mindig jobb, mint az 'autócsavar'. Noha azzal is elvoltam '90 dögletes nyarán, mikor a Marx téren, az Ilkovic előtt megtámadott a kétfejű ember, mielőtt Claire, a festett múmia hazáig üldözött. Akkor már persze Nyugati tér volt, s az Ilkovic helyén ótvaros kocsmá. Mellette a szerelvénybolt, ahol az 'autócsavarral' kínált egy napfényember. A kétfejű kisvártatva zuhant rám a félbetört dinnyével, az „öreg hölgy“ pedig...

Hosszú. Inkább helybőltávol.

Egész álló nap. Jövet a metrón bizonyára Parrag Laci-val álmodtam, Ligittel, a „Kétuccával“, a hosszú neki-futóval a plakátfestő háza oldalában, ahol a versenyek zajlottak. Guszti meg én nem szerettük a helybőltávol; neki a „magas“, nekem a „távol“ állt jobban, de a Parrag Laci rendre úgy intézte, hogy azt játsszuk. Ő tudta, miért – abban sem nyert soha.

Az álomnak, ha az volt, elméletileg jól kellett volna jönnie; az a kert olyan volt. Mindenki tudja, milyen. Mégis rosszul vagyok a szótól, zakatol bennem, mint a „Sej, haj gitár, szakadjon a húr, húr, húr“, ráz a hideg tőle, fáj a gyomrom, a szemem, bőfögök, fázom, belül.

Mányoki Endre Helybőltávol

Mészöly Miklós emlékének – kilencvenedik
születésnapjára

Talán mert írnom kéne. Miklósról. Mészöly 70 lesz januárban, kéziratot könyvet kap ajándékba, abba kéne valami írás róla, neki. Holnapra.

Állok a Moszkván, kora este. Claire-t anno a kapuban leráztam. Indultam volna föl, az üres lakásba kirámolni a táskagépet... De inkább menekültem. Órákon át.

Szabadulnék innen is, de hová? – a bolyongás kimerített, s a pénzem, ha volt, erre ment el, erre a remegésre. Majdnem ismerős állapot. Ha van még

állapot, ami nem ismerős.

Kibékülök egy paddal, kívül a tolongáson. Végteरे ez is mulatság: nézni magamat bent, az üvegfalon túl, ahogy furakszom, neki a luknak, a tömegemmel: öreg vagyok és fiatal, hivatalnok, melós, anarchista festő, éltés díszdoktor; „egymista“...

Amikor észreveszem a párnát. Szív alakú, piros gyerekpárna. Ez volt az! – de hogy mért mondom hangosan, nem tudom. S hogy miért kelek föl és indulok a férfi után, azt sem. Helyböltávol. Megint rosszkor jön a szó, megszedülök, mint ő...

Keresztúrról jöttem, reggel, a gyerekektől. Az expressz 61-es megállt a Fehér útnál, nem tudott kifordulni. Fölriadtam a lóalvásból. Szemközt a telep egyik konténerkukáját alacsony, negyvenes, cinege figura vallatta. Tornacipő, kék mackónadrág. Spiccen állt egy banánosládán, sárga jakója deréktól eltűnt a bányában. Bal kezével a rongyos gumiszegélybe kapaszkodott, a könyökén koszosfehér nejlonszatyor fityegett, üresen; aznap az első turnéja lehetett.

Egyszerre fölmerült. Tántorgott kicsit, tántorgott tovább. Leszédült a ládáról, karjáról lerepült a zacskó. Hagyta, hogy a lába elvigye a padig. Megtámaszkodott, leült. A szív alakú, piros gyerekpárnát magához szorította. Aztán ráhajolt, eldőlt, hanyatt, és föltartott kezekkel nézte. Visszahúzta, arcához szorította, a térdét föl vonta, ringatózott... Befordultunk a végállomásra.

Ez volt az a párna, tudom.

Cinege a hatosra vár. A fehér szatyor, degeszre tömve, a lába előtt hever a sárban. A sárga jakó bal zsebéből műanyag csutora lóg ki: gyerekszaxofon.

Fölszállunk, leülök vele szemben. Bámulom az ölében a párnát, de mintha semmi köze nem volna hozzá.

– Minden harminc forint. – Észrevette, hogy nézem. Megnyitja a zacskót.

– Nesze, vidd el a gyerekednek. Szülinapra. Vadi új, mi?

Barna műbőr ET-t szed elő, csak a bal szeme hiányzik.

– Félreteszed. A karácsony is itt van a nyakunkon.

– Nincs pénzem.

– De van – mondja. – Az ilyeneknek mindig van.

Nem tudok vitatkozni, rám jön a helybőltávol, émelegyek.

– Az a párna...

– Nem eladó.

Kinéz az ablakon. Keze a szíven lassan összefonódik.

– Rajta alszom.

Hallgatunk. Ostoba helyzet. A Margit hídon aztán rámnevet.

– Mondj egy sort!

– Milyen sort?

– Mindegy. Mondj egy sort!

Elég hülyén nézhetek ki, mert a belső zsebébe kotor, kivessz egy újságot. Óvatosan szét-hajtogatja.

– Perjés – Bárczi – Kotanek... Látod? – valami régi sportrovat villan meg az orrom előtt. Világos!

– Varga – Albert – Fenyvesi!

– Jobbat!

– Zámbó – Dunai II – Bene.

– Piti. És nem sor.

– Oké, akkor figyelj: Szenczi – Molnár – Albert.

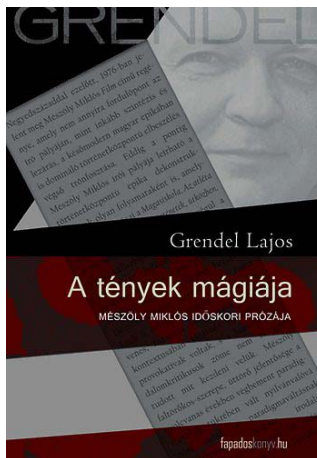
Összerándul. Mintha a nyaka homokban forogna, úgy fordítja el tőlem a fejét; érzem, ahogy csikorog. Az alsó ajkát rágva bámul kifelé. Aztán lassan lehajol, kezdi a párnát a zacskóba gyömöszölni. Fölnéz, a homloka ráncos. Végre elmosolyodik.

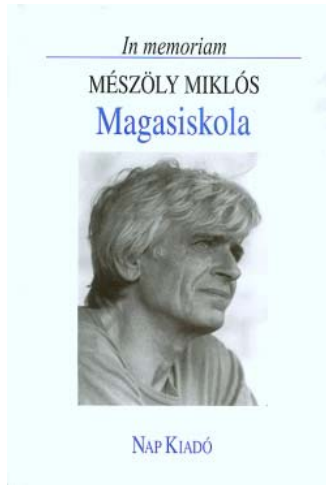
– Nem is rossz. És melyik poszton játszott?

– Játszott... Ők játszott – bólintok eltűnődve. – Kulcsjátékos... valami efféle.

Nem nézek rá. A cipőmet igazgatom, mintha kímélni akarnám a szatyrot. Cinege zsolozsmázik:

– „Benned a Cél és nálad a Kulcs...” ,nemdebár?

Vagy bólintok, vagy remeg a fejem. „Ne gondold, hogy annyi vagy, amennyi látszol magadnak...”

– hallom, vagy mondom?

A szemét összehúzza, vizsgál. Felsóhajt.

– Na, mondd már az őszintét: mi a jó sor?

Nincs több kibúvó. Nincs menekvés.

Rávigyorgok.

– Naná, hogy a Lazsányi – Törőcsik – Mányoki!

– KSI?

– Nem, BVSC.lfi.

– Balszélső...

– És te?

– És én. MÁV DAC. Felnőtt.

Hirtelen föláll, összefogja a szatyor száját, rohan a peronra. Ki tudja, miért, futok én is. A piros lámpa berreg, berakom a lábam az ajtóba, leugrik. Kihajolok, „Helyböltávol” – akarom mondani, jó hangosan, de halkán sem megy. A villamos lassan gyorsít. Cinege futásnak ered, „Kaped el!” – kiáltja, és azzal a mozdulattal, amivel kirántotta, dobja föl a kezembe a párnát. Messze járunk már; de még mindig hallom, ahogy üvöltve bemutatkozik:

– A center, apa, az a játékos!

Bartus Ferenc festménye

MÉSZÖLY MIKLÓS

LÓ-REGÉNY

Valamikor, most meg ezerkilencszáznyolcvanegy, a pántlikák szertesodródta, akár egy emberélet, most már golyós-tollal írunk, azzal nem lehet olyan bensőséges pacákat csinálni, a dolgok rendjéhez ez is hozzátartozik, ki tudja. Akkoriban láttunk először lajstromozott lovakat. A Bálint köznél kanyarodtak be a Széchenyi utcába, eltrappogtak a Harangi-cukrászda előtt, ott táboroztatták őket a Garay téren, a kötőféket odahurkolták a virággrupp alacsony vaskerítéséhez, a piros festékkel mázolt számokat a hátukon viselték. A hideg októberi aszfalton gőzölögtek a formás citromok. Mondtuk, hogy tizennyolc – nem! az egyik deres hátán huszonhét, de volt harminchatos is. Mondták, hogy vágóhíd-avatásra viszik őket, de egyelőre késett az ünnepség. Budapestről nem érkezett meg a minisztériumi küldött. Az okok és előzmények meglehetősen belevesznek az időkbe. A déli vasútépítés ügye éppen porzott a botránytól, a városházán, megyeházán erős pártja volt a vízeseknek, akik féltették a várost, szívesebben vették volna, ha a Siót teszik járhatóvá nagy hajók számára is, uszályok, kivilágított gőzösök, sziréna, túlkölés, vidám és otthontalan matrózok. A maradiságnak is megvannak az érvei. Másfelől a lovakat is emberségesebben lehet szállítani hajón, nagy nyárban mi sem könnyebb, kötéllel felhúzott dézsákból vizet loccsantani rájuk. Tisztelt Közgyűlés, kedves barátaim! Az előttem szóló Bartalis ülnök úr ténymegállapításaihoz kétség nem fér. Mindenekelőtt a városképet nem hagyhatjuk figyelmen kívül. Garay-szobrunk mellékalakja, a kőbe álmódott Múzsza, nyolcadik éve borostyánkoszorút nyújt fel a magasba, és hogy még ma is élő ez a koszorú, egykori jól megfontolt döntésünknek köszönhetjük...

Aztán néhány kitépelt lap a kalendáriumban (netán egy méla kéz nyúlt utána a félreeső helyen?), de valahogy azért összeáll a kép, bízni kell. Az apácaiskola alapításának tizedik évfordulóján virággirland keretezi az ablakokat. Az ünneplőbe öltözött palánták négyes sorokban járják körbe a várost, szirmokat tépnek, és maguk elé szórják (hogy visszataláljanak az iskolába?), mégis, az egész vonulást álmottas humor környékezi. Ennyi gyerek és mind

magasztosan komolyan veszi magát! Pedig a zongoratanárnő Farda kisasszony már jó előre kétségbeesik. Amennyire az ortopéd cipője engedi, előresiet a Garay térig, a rendőrt szólítja, hogy nem lehetne-e a menetet a Vár köz felé irányítani; de nem lehet, ott vonulnak el a szobor előtt, mire a lovak is szobormozdulatlansággal tartják fel a fejüket, kitágult orrlyukuk körül morzsalékosan sárgállik a virággrupp agyagos földje. Hát ez kész, mondja Százados Albert, a Kaszinó könyvtárosa, mikor az emeleti ablakból lenéz a térre; erről nem beszélünk hangosan; folytatjuk a könyvtár rendezését, a tizenkilencedik századi szépprózát hátratelepítjük a boltíves terembe, ahol Liszt Ferenc szállt meg a nagy árvíz idején, s ahol – az egyik estebéd előtt – nagyvilági eleganciával tette magáévá a házigazda, báró Augusz művészetekért rajongó feleségét egy Pompadour stílusú piros plüsspamlagon. (Egészen pontosan egy ugyanolyan huzatú zsámolyon térdepelve, mely úgy volt méretezve, hogy minden szintbe kerüljön, s a hölgy lába az úr vállán pihenhessen meg. A pamlag később az emlékszobában találja meg a végleges helyét, a huszadik századi széppróza az egykori biliárdszobában.) Az újságok nem írják, hogy a városban is sor került volna hangversenyre az árvízkárosultak javára, bár a budapesti koncert darabjai a boltíves szobában is felcsendülnek. A zongora szintén relikvia. De már rég az iskolások is, noha egyelőre a kórházkápolnánál kanyarodnak vissza a Németh utcába, elültetnek egy emlékhársfát a játszóudvar sarkában, habos kakaót isznak, és fölseprik maguk után a vörös téglás kerengőfolyosót. Este Bonkay Giziéknél gyülekezik az özvegyek társasága. Csupa asszony, köztük olyanok is, akik csak tiszteletbeliek még, a férjük súlyos beteg, de ők már készülnek az új szerepre, megpróbáltatásokra és sikerekre, melyek nem veszik tekintetbe a gyászt. Őszi ég alatt is lehet napsugár, ha megvan hozzá a kulcs, a zár. S mesélik, hogyan mossák a köpetes zsebkendőket, a leírhatatlan alsóneműket, miközben akaratlanul is muszáj elképzelni egy vadidegen temetést, a fekete-ezüst lovakat, a nyikorgást, éneket, a paták csattogását. Októberben nem, mondja Dencsár Gabi, én örülnék, ha tavasszal és nem máskor, tavasszal már a madarak is, a levelek is, mennyi levél! nincs két egyforma, és ahogy zizegni tudnak! teszik a szépet meg magukat, mi meg negyven évig nem is ismertünk mást, csak mint két levél egymáson. – Tehát? – Mondom, hogy nincs tehát. Illetve van egy treff királyom... adjam? Hát nem adom! – Tartsd meg, drága, de kihűl a teád. – Mert ez egy öreg ház. A Bonkay Gizié. Méteres falak, a falakban kilencvenéves lukak, járatok, megrekedt huzat, szagok emléke, álom, rejtett repedések, melyek már nem tágulnak igazi repedéssé, salétrommal csipkézett hártya, az óság beaszott rései. Később, amikor szellőztetnek kicsit, halk nyihogás üti meg a fülüket, s ettől egyszerre kizökkennek. Egyszerre világos lesz, hogy a szenvedésnek csakugyan történelme van. Tíz óraker söprik össze

a kupacban álló filléreket, szétosztják a römibankot, magukra szedik a rétegruhákat. Mind megbízható gypjúholmi, közben virtuóz kötésmintákat cserélnek, hány szem, hány fordított (inverz), mint a matematikusok az egyenletek titkát. Aztán ki-ki a maga útjára. Kallódó varjak a jégeres réten. Bencsik Gabi Hertes Vilmától búcsúzik a Garay téren. A térre néző egyik szállodaablak emlék (erről nem beszélünk hangosan), az étteremből szűrten hallatszik fel Tolnai Rác Franci muzsikája. Ó, most már tudom, milyen lesz a nászéjszakám!, de ez távoli, mint a fordított távcső miniatúrája. A szél átfújja őket, zörgeti a Pirnitzer-üzletház portálborítását, s a lovak is szinte láthatatlanok ebben a világításban – pedig nem, ők pontosan ugyanúgy, mint eddig. Példamutató konokság, predesztináció. Ilyenkor éjszaka befelé fordulnak, értsd, egymáshoz dugják a fejüket, szorosan egymáshoz tapadva, amennyire a kötőfék engedi, far far mellett, körbe, mint egy nagy kerék párát felhőző küllői, középputt a sörények bozontja, szélcsapta lomb. Csak évtizedek múlva tűnik fel (kinek?), hogy némelyik hiányzik már, a vasderes például vagy a hetes, a tizenhármáról kezd kopni a festék, annyira csontra soványodott rajta a hús. Kicsit elfeledkeztek róluk, az ünnepség túlszűfolt volt, de sor kerül rájuk is, türelem. A kérdés persze az, hogy Jézus csakugyan feltámadt-e, vagy csupán kétezer éves átejtésről és terápiáról van szó, ez mindig kérdés marad békében (háborúban másképp). Egyedül Buska, a börtönigazgató nem foglal állást. Csaknem harmincéves tapasztalat teszi kételkedővé, néha még éjszaka is időt szakít, hogy a kémlelőlkön kilesse a foglyokat, és egybehangzólag az a benyomás, hogy van ok kedvetlenségre. Persze, az ima, hát igen, ezt azonban alaposabban kellene standardizálni. Valahára aztán, hosszas huzavona után, a vasútállomás is megszületik. Ez már egy új korszak, ha úgy vesszük, csupán a közhangulat nem változik mégsem, senki nem tud senkivel megegyezni, bármilyen ajánlat tétetik, változatlan az elégedetlenség, az emberek félnek a becsapástól, s még azt is agyonveréssel fenyegetik, aki egyezsége hajlik. Bírói döntések nap mint nap, de ami illetékességet a bíróság megállapít, becsapás, hiába számítják be az illetékességbe, ami illetékes, az is becsapás. Mondják. Legjobban az öreg Tóth nagyapja mondja így, aki Erdélybe is eljutott, és ismerte Petőfit, ”nótáriusként“ emlegette, mert nótákat írt, s téli estéken, mikor a Bach-korszakban mindenki Petőfi visszatéréséről suttogott, ő mondogatta keserűen, hogy Nem jön vissza, én láttam Segesvár alatt egy kukoricásban. De ez nem igaz, csak a rácokat látta, akik a szomszéd faluba betörték, s mikor a nagy vérengzés után a lakosok ”jaj, a vér“ kiáltással elmenekültek, a győztes rácok a kiáltás nyomán nevezték el a falut átszelő patakot Lajvér pataknak. A vizesek meg áttették kvaterkázó telephelyüket a Sió csárdába. És születtek az édes-bús legendáriumok. Amikor még harminckét ló húzta a hajót! A

fordulónál megállottak vele, megvárták, míg egy másik hajó is jött, akkor annak a lovait is odafogták, most már hatvannégy ló húzta Imsós erdeje felett, aztán elhagyván Imsóst, Hátsósnál jöttek el egészen a vármegye határáig, ott lemacskáztak, a lovak visszamentek a másik hajóért, durrogattak nekik az erdő felett a hegyen, s ha lezuhant egy-egy, az ott maradt, nem ment le érte senki, volt közöttük lopott is, a régi gazdája rá sem ismert volna, hátulról fogták a rosszabbakat, mert ha a kötél megfeszült, térdre bukott sok, vagy veszekedtek a mélybe, a sintér is csak így tudott megélni, s még szerencse is, hogy Imsósnál magas a part, ott átvág a Duna, ott kellett erősen meghúzatni és hirtelen elvágni a kötelet, nehogy valamennyit lerántsa a hajó, mielőtt a saját lendületével levágná a sarkot, mert arra olyan volt a part, hogy ott ember, ló nem mehetett el, Hátsósnál meg holtág szakadt a Dunába, a part süppedős, az egyetlen szikkadt dombon állt a Fölhágó csárda, a hajópihentető, nagy nyárfák az alkalmas kikötéshez, ami másutt a parton nem volt található, végig kivágták őket, másképp hogyan is vontattak volna, nyereg nélkül az elsón és a leghátulsón az ustoros, annak a csizmájában volt egy éles kaszakés, hogy ha kell, vágja a kötelet, miközben énekelték, hogy hajló, hajló, így adtak jelet, hogy mit kell csinálni, meghajlítottak lovakat, embereket, meggyorsították a hajót, elfordították, az ment jobb fele, ha aztán már nem tudott előremenni, akkor vágta el a bak felett valamivel, a Porongi csárdánál meg elcserélgették a hajósoktól a kötélcafrangokat, hiszen egy darabka is elég volt belőle kapagúzsnek, s még tartósabb is volt, mint a fűzfagúzs, így ment ez az időtt, ha pedig már nem tudott előremenni a hajó, lemacskázták, a lovakat dereglyére rakták, és átvitték a túlsó partra. És ott kezdődött minden előlről.

Ó, a lovak!

BAKA ISTVÁN

Képeslap 1965-ből

Mészöly Miklósnak

Ültem a mélyzöld eternitlapos
konyhaasztalnál s néztem, hogy a domb
mögé – az ürbe – úgy bukik a nap,
mintha a világ vége volna ott;

s hol elsüllyedt, a felforralt sötétből
kimenekültek mind az angyalok,
félíg megfőve már, – kendermagos,
fehér és barna szárnyak seregétől

tarkált a téli alkonyati ég;
csapkodtak, ám a köd-vattázta lég
elnyelte vad kavargásuk zaját,
csak szárnyhegyük koppant meg néha zárt

ablakomon, majd kékes fényre gyúlt
az üveg, és a pára, jégvirág
hártyáján fölfénylett az esti város:
egyszerre láttam most a Bartinát,

Baktát, Csatárt, a Jobb- s a Balparásztát,
a Sédet és a Vasuti Fasort,
s a bérházat, hol az a lány lakott,
akit nem mertem megszólítani;

és mindent megtöltött az angyali
szárnyverdesés, a hangtalan beszéd, –
láttam, hogyan szélednek szerteszét,
kísérnek át a pallón részegét,

csitítanak elmérgesült vitát,
szórnak csipetnyi sót a bablevesbe,
s szerelmespárnák juttatnak szobát,
a nagymamát templomba küldve este;

láttam, hogy szunnyad el a kisgyerek,
ha anyja vállán át föléhajol
egy rézveres, de békés angyalorr;
az állomásra épp bezakaton

a vicinális Tolna-Mözs felől,
s a forgalmista posztján, ott is egy
vasutassapkás angyal tiszteleg,
tollairól a zúzmarát lerázva;

ekkor fogtam fel: angyalok lakása
Szekszárd – a városom s a városod,
de csak amíg a hó, az éj, a csönd
párnázza, elfedvén a nappalok

lótás-futását, otromba, rekedt
lármáját, kútláncként csikorduló,
de hazugságot felvonó szavak
csörgését, – újra tó a Csörge-tó

halott vizének jégkérgé alatt,
a régi házban verset ír Babits,
Liszt zongorázik Augusznál, s szikáran
ülsz a sarokban s hallgatod te is...

Nem tudok rólad, félíg tiltva vagy,
és nem tudom még, hogy Te vezeted
a leforrázott égi sereget:
megrontott mézü múlt napok hadát,

de már előre megmosolygod a
Megbocsátás suta őrangyalát.

FALUDY GYÖRGY

CCXII. szonett

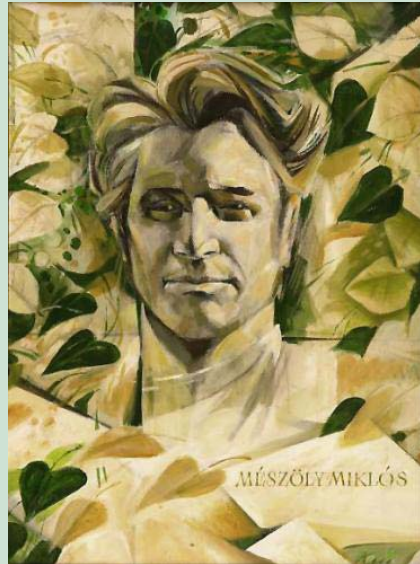
Mészöly Miklósnak

Magyarkodás helyett magyarság,
pártatlanság az esztelen
acsarkodások közt s kezekben
Diderot-i mécs: az értelem: -
higgadt nyugalom, pontos mérték,
törhetetlen jóakarát.
s mindaz, mi Középeurópában
volt, vagy nem volt és nem maradt; –

Ki végtelenbe variáló
Mozart-i harmónia-sort
keres és batyujában Voltaire-t
Senecát meg Erazmust hord; -
sosem divat és mindig izlés,
Kiagyalt metafizikák
helyett, számtalan szinttel feljebb :
a látomása lett világ; –

S tovább: a roncs embereknél is szörnyebb
kettétört fák és házak meztelen
téglasora : a nyomor tárt ajtója
iszonyatot okád, - de túl ezen
az idő másvilág fehérre meszelt
folyosóján Krúdy alakja lebben; –

gót homlokok, barokk szobrok, szüretszag,
a falon elszállt illatok keretben; –
a remény borzongató verandáján
kék jácintok (még nagyanyád ültette,)
meg szép fejed a magános magasban,
hol sárgarigó fütyül a füledbe.

*Kass János Mészöly-portréjának forrása
a Petőfi Irodalmi Múzeum képtárából*

A néptanító emlékezetére

Kezdődött az 1-gyel,

az egy Istennel, akinek a képére és hasonlóságára az egyetlen: a gyermek születik, s hogy álljon (magyarul: létezzon, de föl-álljon is, mert az 1 az álló ember, a fölegyenesedett lény jelképe is), ahhoz már nevelő kellett. Onnantól fogva vagyunk együtt: nevelt és nevelő.

Ez a 2,

ami konfliktus is, mozgás is (lépések: bal, jobb), de egyensúly is, szintézis is, jin-jang (a teljesség megint, egy másik kultúrában), hogy rövidest belépjen az életbe a harmadik: a külvilág; az apa-anya kettéváljon s velem legyen három.

A 3-mal beköszönt

a választások kora és kényszere; az ég és föld és én; én és a párom és a gyermekünk; atya-fiú-szentlélek; Isten szemének háromszögű mélysége; a teljesség, ami vakít és nyugtat. De a 3 sebez is (a minden kettőn kívüli harmadik, a csábító, a veszélyhozó, akivel fel kell venni a harcot). És ebben a hármásban is ott van, médiumként, az egyén és a világ közötti közvetítőként, irányítóként, tanítóként és villámhárítóként: a tanár.

A 4 a teremtett, az érzékelhető világ

teljessége, tökéle-tessége és harmóniája, az elemek, az égtájak, az évszakok száma, a védák száma, az ősatyák neve betűinek száma, de a kereszt számjele is, és az Apokalipszis lovainak száma is. S tovább: a négy a négyzet, a behatároltság, a készenlét, a megteremtettség száma, a stabilitás jele, egyszersmind a korlátozottság és a korlátokon belüli hánykolódás is. Ez a négy határolja mindenhol a fölépült házat és a végső nyughelyet: a sírt.

Az 5 nem a 2-1-2 stabil, hanem a 2+3 kényes,

borulékony egyensúlyán munkálkodik. Az 5 a mikrokozmosz szimbóluma, a bonyodalmas belső teljessége, a belátásé: hogy konfliktus és alázat összedódhat saját univerzumá.

A 6 a teremtő és teremtett

közi megkülönböztetés száma, az elv (5) és a megvalósulás (7) közti szám; Isten hat nap alatt teremtette a földet és az eget. De persze a végzet száma is, a bűnösök, a hamis próféták s az Antikrisztikus jelképe. A 6-os szám a vigyázóé.

A 7 a Nagy Összegzés száma,

ahol az isteni 3 és a teremtett (földi) 4 egybeolvad: a hét kozmikus, de még világi. Erről a szín- és kárpadról magasodik föl a szám, akár hogy gyerekkorunkig vigyen vissza, akár hogy bitófájával bűneinkre emlékeztessen, akár pedig hogy megmutassa: ciklusról ciklusra éltünk. A hét a földi és az égi egygyeolvadása zenében, színben. Krisztus utolsó szavaiban. A 7 az emberi élet lényegének fölismerését jelképezi: hogy több volt benne az esendő, mint az isteni.

A 8 már ajándék,

kiegyenlítődik benne a jó és a rossz sokasága, s föloldódik a megbocsátásban. A nyolc a kegyelem ígérete, különös teljesség, nem a földi megkettőződése és nem más tartalmak összeadódása. A nyolc készülődés a kozmikus egyensúlyra, a távozásra valami biztos nyugalom felé.

Ez a 9, az isteni szorzata az istenivel,

a tökéletes tökéletessége, a tiszta fény, az éter; az elveszíthetőből összegződő minden. Itt már ha tanít, csak a tekintetével tanít a tanító.

Az eredeti szöveget, mint köszöntőt Zsolnai József 60. születésnapjára írtam. Most, hogy 76 évesen elment tőlünk, próbálom a tizenhat évvel korábbi textusban fölismerni az alkotó tanár mai természetét. A Nagy Összegzés korát elérte, ezt a munkát el is végezte. A Jó és Rossz, az Esendő és az Észményi vajon kiegyenlítődt-e benne? - nem tudom. Körülötte, a búcsú perceiben így láttam, megtörtént. Annyi bizonyos: készülődött az egyensúlyra. Talán a kozmikusra is. Életében az irodalom, a művészet, a tudomány vezette, erre minden sora, minden nevelői gesztusa bizonyosság. Az irodalom pedig a teremtés határán, a kozmosz érintésének örökös-pillanatnyi misztériumában inkarnálódik újra meg újra.

A tanár eltávozott. A tekintete már nem taníthat. De az életműve sokáig, biztosan.

Mányoki Endre

FENYVESI OTTÓ

2009

2009 január

JANUÁR

PUTYIN BÍRJA
A HIDEGET

Legalább ezer évig tart a klímaváltozás **PUTYIN BÍRJA A HIDEGET**

Gázválság – Csövek és csaták

Hózáporok és fagyos idő az elnöki beiktatáson Washingtonban

Kevesebb vonat, több átszállás

Megérkezett Magyarországra az orosz gáz

Visszafelé áramlott a gáz Európából

Gyomrán keresztül fogják meg a nézőt

Amikor az MSZP és a Jobbik egy követ fúj

Lily Allen bármikor dug, szop, vagy leszbikus lesz egy cimlapért

Költségvetési egyeztetés: négy milliárdos hiány

A fideszes jelölt győzött a Ferencvárosban

Szerdán bizonytalan lehet a forint és a zloty

Tíz napig volt csend a Gázai övezetben

OBAMA, AZ ARABOK BARÁTJA

76 éves korában elhunyt John Updike

Birkákba költözik a lelkünk?

NAGYARÁNYÚ LEÉPÍTÉS AZ AJKA KRISTÁLYNÁL

Ittas autós ütött el négy gyereket Gyulafirátóton

A siker reménye és a válság hajthatja a bankrablókat

Nem lehet egy kézzel tapsolni

Globálisan 51 millió állás vesztet el

Vajon meddig kell még várni?

Az utolsó izraeli katonai is elhagyta Gázát

FEBRUÁR

ITT A FARSANG,
ÁLL A BÁL

2009. február

Sosem látott mélységben a forint
300 forint felett az euró

A jövő héten jön az influenzacsúcs

TRAGÉDIA VESZPRÉMBEN

Leszúrták Marian Cozmát, a Veszprém kézilabdását

Kétszáz éve született Charles Darwin

NEM KAPTA MEG A SZÓT TÖBB ALPOLGÁRMESTER?

Áremeléseket hozhat a gyenge forint

Veszteséges lett a Volvo

Olcsó energiát keresnek

A klinikai halál állapotában Lettország

Kettős gyilkosság Tatárszentgyörgyön

Körözött személyeket fogtak el

A dilettantizmust segítette, hogy a piac betört a kultúrába

Itt a farsang, áll a bál!

ÁNYOS-DÍSZKÖTET A VATIKÁNBAN

Magyarország az összeomlás szélén

Új típusú túlterheléses technikával támadnak a hackerek

OVERDOSE, a csodaló

KILÁTÁSTALAN ÁLLÁSKERESŐK

MÁRCIUS

**FELROBBANHAT
A KONGRESSZUS**

2009. március

**Katasztrófák sora fenyegeti Európát
Bankárfizetések korlátozása**

Jövő áprilisig biztosan nem lesz államcsőd

EU-konform a kíméletes libatollfosztás

Mi lettünk a szegény rokon

MÉG NEM ÉRTÜNK LE A LEJTŐ ALJÁRA

Kiszurkálják a szlovák rendszámú autók kerekeit

MI LESZ AZ ÜDÜLÉSI CSEKKEK?

Nanorészecskék jelzik a rákos sejt fehérjéit

GÁZPISZTOLLYAL A KÖRFORGALOMBAN

Szomáliai kalózok megtámadtak egy amerikai hajót
Gyurcsány megszünteti önmagát, mint akadályt

Bokros azonnal ajánlkozott kormányfőnek

Felrobbanhat a kongresszus

Összezártak a szocialisták

FÉLELMETES ELLENFÉL A CIUDAD

Nehéz helyzetben a magyar építőipar

A KORRUPT HATALOM NEM ÚSZHATJA MEG!

Az oroszok részesedést szereztek a Molban

Magyar focisiker Tiranában

A kismamákat sem kíméli az új csomag

Már a libás Bajnai sem kell?

ÁPRILIS

AZ ELSŐ NAP
FERENC NÉLKÜL

2009. április

POPULÁRISABB ÜNNEPI JÁTÉKOK

Surányi György nem vállalja

FEJJEL LEFELE LÓGOTT A VILLANYPÓZNÁN

Cigányellenesség: erőszak erőszakot szülhet

Toleráns vagyok, de nem túlságosan

MKB VESZPRÉM-CIUDAD REAL - GYŐZELEM ÉS BÚCSÚ

Pénz jár a korrupció feljelentéséért

Az első nap Ferenc nélkül

Összecsapott a Magyar Gárda a rendőrséggel

Bajnai nem fog tojásokon táncolni

Látnak fantáziát a válságban

Nem kapnak munkanélküli segílyt a brit alkoholisták

Obama klímaváltozási világfórumot akar

RÁZÓS VILLANYSZÁMLA

Kétszer kelt fel a padlóról a Liverpool, de továbbment a Chelsea

India sikeres rakétakísérletet hajtott végre

A férfiak minden nővel le akarnak feküdni

Nyolcvan éve mélyebbre zuhantunk

Nemzetbiztonsági kérdés a zöldenergia

Bolíviában feleslegesen meghalni

MAXIMÁLIS A BALATON VÍZSZINTJE

A MAGYAR MAFFIA AZ UNIÓS PÉNZEKRE HAJT

KIKÖTÖTT AZ ELSŐ BALATONI HAJÓ

A Haszkovón már majális van!

MÁJUS

A SZEXIPAR IS VÁLSÁGBAN VAN

2009. május

**Világjárvány lehet a sertésinfluenzából
Európa brutális adósságba süllyedt**

A települések már adót csökkentenek

Kezdődnek a Gizella-napok

Arabul szólalt meg a pápa a Szentföldön

Nem cserélik kisebbre a miniszteri autókat

Páva megkurtította az MSZP hatalmát Pécsen

Amikor öntudatára ébred a guminő

Meredek lejtőn a magyar gazdaság

A szexipar is válságban van

Oroszok veszik a balatoni ingatlanokat

Fontolgatta az MSZP az előre hozott választást

Új rakétával demonstrálta erejét Irán

Megszüntetné a nyolcosztályos gimnáziumokat Magyar Bálint

Durván nőttek az önkormányzatok adósságai

Merkel igen, Berlusconi nem

Elképesztő gazdasági hanyatlás Oroszországban

Kapusgóllal ünnepelt a bajnok Debrecen

Elhunyt a Titanic utolsó túlélője

Ezrek tüntettek a diáklázadás évfordulóján Hongkongban

A lélek szennyezésétől óvott a pápa

Mégis marad Veszprémben a szerbek sztárkézise

A férfiak disznók, a nők jégcsapok

Csökken a közúti balesetek száma

JÚNIUS

BAJNAI IS
ORBÁNT VÉDI

2009. június

Ezeréves megyeünnep Sóllyon

Perek tömegét hozhatja a vagyoadó

Lebetegedett a felsőoktatás

EGYMILLIÓAN NEM TUDNAK FIZETNI

Már Bajnai is Orbánt védi

Ráérősen fejlesztik a magyar H1N1-vakcinát

Ilyen még nem volt: idén csökken az áramfogyasztás

800 millió tűnt el Simor vagyonából

Győztes a Fidesz, nyertes a Jobbik

Háromszor eshet transzba a magyar

A politika szüli a rossz közérzetet

Nem megy a tőke Romániába

Visszaváltják a használt vibrátorokat

Bajnai fellép az offshore ellen

Nyolcvankilencre emlékezett a Parlament

A plázákat is kikezdte a válság

Egyre kevesebbet ér a fizetésünk

Szerdától megint drágul a benzin

Közösségben már senki sem gondolkodik

Ez így nem mehet tovább

Cégek ezreit söpörte el a válság

JÚLIUS

MEGSÉRÜLT
AZ ENDEAVOUR

2009. július

Hogyan éljük túl a hőséget

Műteti altató okozhatta Jacko halálát

Könnyek közt búcsúztatták Michael Jackson

A laptopok átveszik az uralmat

Szorul a hurok a Provident körül

Az EU nem érzi magát illetékesnek

a szlovák nyelvtörvény ügyében

Retkes Attila lett az SZDSZ új elnöke

Kóka köpni-nyelni sem tudott

Kiktől lopott Michael Jackson?

Katonák ezrei szállták meg az ujjur fővárost

Besokallt 229 szabad demokrata

Hétvégéig marad a kánikula

Honduras elűzött elnöke holnap haza akar utazni

Megsérült az Endeavour

Nyári hajförmázás és hajvédelem

Nem a munkától, hanem a bizonytalanságtól félnek

Tovább tiltakoznak az újságírók

Amerika, az ősi magyar föld

Orbán Mexikóban nyaralt

AUGUSZTUS

BÚCSÚ
CSEH TAMÁSTÓL

2009. augusztus

Elültették a tudás fáját

Tizenkét házkutatás egy időben

Pályázati pénzekből részesült a rektor?

Bujtor még mindig nincs túl az életveszélyen

Több kisebb közúti baleset

Hajléktalan a Villa Mediciben

Bezárás előtt a Veszprém-Győr vonal

Tízmillió játszóterekre

A kardiológiai összejtkezelés sehol sincs engedélyezve

Szalaiiné kiutalta magának a 100 milliót?

NEM ENGEDTÉK BE SZLOVÁKIÁBA A MAG YAR ÁLLAMPÓT

Durva és indokolatlan volt a szlovák fellépés

Előzetesben a romagyilkosságok gyanúsítottjai

Végső búcsú Cseh Tamástól

MILYEN LESZ VESZPRÉM BELVÁROSA?

HÁROM HÉTIG BOROZTAK

Minden ember boldog akar lenni

Támadás egy pénzszállító ellen az M1-esen

Félholtra vertek egy diákot

Zárt osztályon marad a fényevő

Tudnunk kell a jövőre koncentrálni

SZEPTEMBER

MELYIK UJJUNKAT
HARAPJUK LE?

2009. szeptember

Vége a vakációnak, becsöngettek

TILTAKOZÁS A SZLOVÁK IAI NYELVTÖRVÉNY ELL EN

Pártok sora sarjad az SZDSZ sírján

Tovább terhelik a kórházakat

Vigyék el a monstrumot!

Repkednek a milliók az állami cégeknél

Bankárok a legjobban fizetett állami cégvezérek

Nyolcmilliót kap a 4-es metró projektmenedzsere

Katanics Sándor nem indul újra

Hány hazája lehet az embernek?

A magyar kamasz iszik, dohányzik és könnyen teherbe esik

15 milliárd forint úszott el az MVM-nél

Veszprém megyében a H1N1

Melyik távoli exoholdon lakjunk?

Nem bűnös, aki állami ünnepen kiabál

Elkerülhetetlen a tengerszint 2 méteres emelkedése

Sokan ódzkodnak a vakcinától

Rengeteg vizet találtak a Holdon

Szent Mihály-napi búcsú Veszprémben

Hatvan éves a Pannon Egyetem

Gyertyagyújtás Bujtor István emlékére

Melyik ujjunkat harapjuk le?

OKTÓBER

AZ ÖREGEDÉS
A SZÜLETÉSSEL
KEZDŐDIK

2009. október

Ígéret marad a megyei onkológia

A kisebbségeket védeni kell

Az öregedés a születéssel kezdődik

FOGSÁGBAN TARTOTT EM BEREK

Nagyszabású csatornafelújítás

Hátrányban megyénk gazdasága

NINCS MINDENKI A TOP ON

Rajt a kézilabda Bajnokok Ligájában

NEM REÁLIS A 80.000 FORINTOS MINIMÁLBÉR

Győzelemmel kezdtek kosarasaink

Kultúrát csempésznek a határon

Sukorón nem lesz kaszinóváros

Lenyelik a kamatvágást a bankok

Végleg megszűntek volna a volt Jugoszlávia doménjei

Tömegverekedés Temesváron

CSOKOLÁDÉKIRÁLYBÓL KÜLÜGYMINISZTER

A kultúrcsempész Síbusz Fesztivál margójára

Egyszer élünk... vagy újra megszületünk?

Mese a csínyről, amely rosszul végződik

Az USA már nem hisz a „befolyási övezetekben”

Ropogós és egészséges, mégsem veszik

NOVEMBER

MENNI VAGY
MARADNI?

2009. november

A megosztottság átka

Jóga a mindennapi életben!

Mindent rózsaszínű szemüvegen át nézett

Menni vagy maradni?

Ahová estél, ott maradsz

Rossz emlékü elszámoltatás

A diplomás hazatérők támogatása

Megeszi a nagy a kicsit?

Film és kollektív emlékezet

Előny-e a tisztas, őszes halánték?

Ingerpermet az agykéregben

Kórházi főigazgató akrobatát keres

Kétmillió magyar a depresszió kapujában

Le kell vonni a konzekvenciákat

Lehet **Roszbabb a Politika**

Jól muzsikál a PANKK

DECEMBER

CSINGILINGI
PRÜTTY!

A szöveg-
kiemelések
M.E.róban
a
szerkesztői
önként
következményei

2009. december

Pozsony élesítette a nyelvtörvényt
Nekünk van a legnagyobb gondunk
A publikumot képtelenség becsapni
A politikusok szolgáljanak és ne lopjanak
Már megint zebrán gázoltak
Csupa kockázat, csupa meglepetés
Autonómiát hirdetett a Vajdaság
AZ EGYIKNEK SIKERÜLT, A MÁSIKNAK NEM
Haydn koponyái a Bárkában
Geotermikus fűtés olcsón, bányajáradék nélkül
Nem minden kezdet nehéz
Kibírunk-e egy napot vásárlás nélkül?
Tévednek az új traffipaxok
CSINGILINGI PRÜTTY!
Távozzon a csalással vádolt alpolgármester!
Merre száguld a tőzsdeexpressz?
Techno és hiphop remek kilátással
NINCS HAPPY END

Állás, állás, nincs állásom, nincs állásom, nincs áldásom. Fölpattantam a gép mellől és vigyázzba vágtam magam.

– Most már van állásom – gondoltam.

Ebben a pillanatban csörren telefon, kellemes férfihang közli, hogy holnap reggel tíz órára fáradjak be az irodájába. A szívem vágat, kezem remeg és felnyerítetek:

– Ez az!

Másnap még csípett a reggel, mikor behúztam magam mögött a kiskaput. Egy

sötétén csillogó, gömbölydeden is áramvonalas autó siklott mellém. Ajtaja szinte hangtalanul nyílt ki, vezetője fürgén kiszállt, és így szólt:

– Sámuel vagyok. Engedje meg, hogy elvigyem!

– Na jó – feleltem – miért is ne?

Nem a hátsó ajtót nyitotta ki nekem, maga mellett kínált helyet.

– Hogy lehet valakinek ilyen gyönyörű arcéle?! – gondoltam.

Finoman elmosolyodott, én pedig megrettentem. Már csak lopva pillantgattam göndör, fekete hajára, durva szövésű, fehér vászonegre ragyogására.

Nem is tudom, mennyi idő alatt értünk célunkhoz, de szája szögletéről nem tűnt el a mosoly. Egész a felvonóig kísért.

– A harmadikra legyen szíves! – szólt a liftes fiúhoz. Nekem minden jót kívánt, s mintha hunyorított volna hozzá, de lehet, hogy csak káprázott a szemem. Beszálltam. A padlót vastag, süppedős anyaggal vonták be – mintha a semmibe léptem volna.

A fiú fekete egyenruhát viselt piros kézelővel és fényes, fekete simlis, piros tetejű sapkát. Apró termete ellenére méltóságot sugárzott. Fölfelé indultunk, mégis úgy éreztem, süllyedünk, gyorsan, mélyre. Megkönnyebbültem, mikor kiszálltunk.

Őszes hajú, magas, szürke szemű nő várt ránk mappával kezében.

– Kérem, kövessen! – szólt, s én követtem. Valóban visszafogottan vörös, inkább korallszín kókuszszőnyegen haladtunk, s a cipője azt surrogtat:

– An-na, An-na.

Egy kör alakú, tágas irodába érkeztünk. A márványpadló közepén egy négyzet, benne egy kör, abban pedig egy háromszög állt. A vállalatigazgató fölpillantott egy aktából, majd energikus léptekkel elénk sietett.

– Anna! Tudod!

– Természetesen! – felelte Anna. Tekintetük összeért, s én tudtam, abban állapotok meg, hogy senki sem zavarhat minket ezekben a percekben.

Babicz Beáta

Eltűnődés

– Jöjjön, megmutatom, hol fog dolgozni! – fordult hozzám az igazgató, és kissé meghajolt előttem.

A folyosón jobbra indultunk és egész a végén, egy vaspántos tölgyfaajtó előtt álltunk meg.

Hangtalanul nyílt, egy sötét, kriptaszerű előszobába léptünk. A falak mentén vaskos padok, egy vakablakban három viaszgyertya várta, hogy világíthasson. Balra vastagon párnázott, zöld ajtó. Amikor az igazgató kitarta, fény ömlött ránk és liliomillat. Kézzel szótt perzsa nyelte el lépteink zaját, jókora íróasztal és igen kényelmesnek tűnő szék várta, hogy birtokba vegyem.

– Nem is tudja, mennyire vártuk! – fordult hozzám – Az előzetes felmérések szerint dolgozóink égnek a vágytól, hogy megtudják, mi is valójában a szép, az igaz, a tiszta és a jó! Akkor most magára is hagyom. Szüksége volna még valamire?

– Szívesen innék egy mentateát mézzel! – szóltam.

– Parancsoljon! – felelte. Nem is vettem észre, hogy eleddig bal kezét a háta mögött tartotta, s most előhúzta: ezüsttálcán gőzölgött a teám.

– Ez az Intercontinental Theoretics. Majd megszokja.

Négy évig vártam, hogy valaki benyisson hozzám. Asztalomra könyveket halmoztam, a falakat a legnagyobb mesterek képeivel borítottam be, rejtett hangszórókból Bach szóló, Mozart, a főnök beszerezte az eredeti kottákat, irodámhoz plusz természet csatoltattam, csigalépcső vezetett a padlásteri műterembe, nem zsúfoltam túl, inkább hologramos vetítéssel jelenítettem meg a szobrokat, hiszen csak a tér negatívjában kelnek életre, különben kioltanák egymást, egyébként is, hogyan támaszkodhatnánk a levegőre, ha folyton szobrokba ütköznénk?! Táncosokat hívtam, mozdulatművészeket, berendeztem egy arcképcsarnokot, kissé önkényes rendszer szerint, együvé tereltem Aquinóit és Cseh Tamást, Tagore ásóját és Gandhi szemüvegét, tudják, milyen érzés Gandhi szemüvegén át nézni a világot?

Egy napon kopogtak a zöld ajtón. Sámuel volt az.

– Megérdemelsz egy kis szabadságot – jelentette ki.

Némán követtem. A felvonóba együtt léptünk, meglepve láttam, hogy megváltozott a rendszer. A liftes fiú sehol, minék is lenne, hiszen a páternoszter nem áll meg soha. Üvegfalai, s a körbefutó rézkorlát

egyszerre kelti a ketrec és a határtalanság illúzióját. Lefelé indultunk, mégis úgy éreztem, emelkedünk. Szótlanul tettük meg az utat a tengerig. Kis fehér kövek csikorogtak a kerekek alatt, ahogy lefordultunk az útról. Árnyékos helyen hagytuk a kocsit.

Sós permetet szitált arcomra a föltámadó szél, nyakamból a hátamra csapva hajam. Sámuellel egyszerre bújtunk ki lábbelijeinkből; egy lapos sziklán hagytuk saruinkat. Egyenletesen szeltük a nedves, homokos síkot.

Visszanéztem és láttam, mint mossa el nyomainkat a víz.

A szépapám szépapjának a dédapjának ükapja kőfaragó volt. Azt mondják, valóságos Kinizsi, és ráadásul Pálnak hívták. Erőtől duzzadó, hatalmas tenyere, tömzsin is érzékeny ujjai tündéri finom csigavonalakat, indákat, szirmokat, hajfürtöket csalogattak elő a tetszhalott anyagból, amelynek szeszélyes erezetét mindig a mű egészéhez igyekezett igazítani. Megfigyeltem.

Amíg kisfiam a szökőkút selymes peremén siklatta kis kezét, én csak álltam és merengtem.

A javíthatatlan Roland-vitéz már nem az, aki volt, de a talpazat vízköpői eredetiek.

Csupa kincs város ez a Pozsony. A csoportunkat Magda vezette. Nemes, szép

arcán nem fog az idő, hollóhaja is a régi, a férje mégis messze jár. Néha feltűnik Cannes-ban, majd Milánóban látja egy távoli ismerős, tavaly meg Peruból küldött képeslapot egy gimnazista lánynak. Magda a városért lobog. Tagoltan beszél, hogy a hátul állók is értsék: a Prímási palotában alakult meg az első felelős magyar minisztérium. Később nem kis büszkeséggel mutat egy épületre: Itt érettségizett Bartók Béla.

Majd összecsapja finom kis kezeit, és egy órányi szabadságot hirdet. Szétszéledünk.

Valami visszahúz a kúthoz. A fiam a vízszugár alá tartja tenyerét, gyémántok pattognak szanaszét, hiszen tűz a nap. Kihalt a tér.

Ha agyonütnek sem tudom, honnan, mikor tűnt fel a húszévesforma, magas, kissé hajlott hátú fiú.

– Magyar! – sziszegte arcomba, majd hatalmasat köpött az ötszáz éves macskakőre. Égszínkék szeme izzott a gyűlölettől, arca kipirult.

– Magyar... – suttogtam, majd:

– Ájmőpipől. Lájk jú.

Erre ő horkantott egyet, hátat fordított, és magabiztosan, kissé oldalra kitarított karokkal elvonult a színről. Csak most vettem észre, hogy a Városháza sarkán várta egy srác. Hamar eltűntek a szűk, görbe mellékutcában.

– Anya, mért csinálta ezt ő?

– Nem tudom, kisfiam. Talán még ő se tudja.

Babicz Beáta

Ájmőpipől

Hargitai Ildikó

Távolság

Itt szemben velem a falon egy nő néz vissza rám. A fotó annyira kinagyítva, hogy láthatók a pixelek, de nem csak ettől elmosódott. Távoli, mert bár mindössze öt méterről fotóztam, köztünk volt az eső, egy ablaküveg, az üvegről visszaverődő vizes, csupaszfal, és egy közönséges beton villanyoszlop tükröződése, ráadásul az ablaküveg mögötti függöny árnyéka, és csak ezek mögött a nő. A nő, aki itt a falon, a falról néz el a fejem fölött, a messzeségbe, mégis engem lát, vagy én őt, illetve mégis magamat, és az egész világot is egyúttal. Ez a távoli nő festett faarccal az üveg, a tükröződések, árnyékok mögött festett, csúcscsapsapkában, fémdíszes festett fanyelében, bindivel a homlokán csak néz festett szemével az eső mögül, mintha ezer éve nézne, ezer éves tekintettel el a fejem fölött, belém, át rajtam, rajtunk, át Európán, a mi kis bábszínházunkon. Bár Amsterdam nem létezett ezer éve, akkor Európa sem volt egyéb, mint egy viszonylag élhető kontinens, ez az üveglátvány sem állhatott ezer éve közénk, sem a betonoszlop, a pixelek, csak a fémdíszes ruha, a bindi a homlokán, ezek igen. Ezek már ezer éve is közénk állhattak! Akkor legyen kétezer! Vagy négy! Még több! Több ezer év! Annyit akarok, hogy nem állhasson köztünk pixel, üveg, kasztotjelző sapka, bindi, fémdíszes festett fanyelében, semmi, csak az eső, mert az eső felszárad a bőrről! Az eső nem válogat. Egyformán hull Amsterdamra, a hajókra, nőkre, festett arcokra, festetlenekre, elmosza a port, az olajat, arcokat, Opel, Audit, tündérrózsát a csatornák vizén, életveszélyes bicajosokat, fröccsen a sár a harisnyára, botlik a túsarak, és mind futni akarunk, bennünk az érzés, esik, fuss! És mind nyitjuk az esernyőt, kalapot teszünk, kapucnit, lefelé fordítjuk tekintetünk, nézzük a fénylő

aszfaltot, fröccsenő sarat, óvjuk ruhánkat, szökellünk tócsák fölött, fuss! Ezt zakatolja ösztönünk, pedig az eső felszárad a bőrről, nyom nélkül felitatható, mi meg futunk, fedezéket keresünk. Egyszer az esőben kéne állnom, nem nyitni ernyőt, hagyni kalapot, kapucnit, hagyni elfutni az érzést, hogy futni kell, hagyni félelmet, hagyni, hogy lemossa rólam a város porát, kinyitott szememmel felfele nézni, csak a felhőket, gomolygó szürke víztömeget, tudni, hogy miattam koszos, de nem törődni vele, most nem, csak egy kicsit még, addig amíg egyetlenegy esőcsepp a szemembe hull. Olyan régi vagyok. Olyan régi vagyok, mint a víz. Mint a festett arcú nő fája. Olyan régi vagyok, mint az óceán, a Kaszpi tenger, az Etna, mint a sárkányok Komodón. Mint az eső. Egy vagyok velem. Nincs távolság, többé semmivel nincs. Az eső lemosta. Lemosta a bindit, csúcscsapsapkáját, festett szemét, le a fémdíszes csillogását, ruhájának lágy lebbenését, lemosta arcát, festett, komoly mosolyát. Pixelek már rég nincsenek, ölelném magamhoz őt, de nincs távolság többé, lemosta az eső, a fa is én vagyok, nincs többé hús, bőr, hajlatok illata, csók, egy vagyok mindennel, egy vagyok Amsterdammal, esővel, eltűntek csatornák, hajók, tündérrózsák, nem tükröződik többé tócsa tükre, álmok, szerelem, csak én vagyok, az eső, az isten. Micsoda üresség!

Hobo könnyűzenei pályája kezdetétől vonzódik a költészethez, koncertjei is gyakran szavalásba csapnak át, és korai albumain ugyanúgy érezhető a világirodalom, mint a magyar versek iránti vonzódás. Diszkográfiája a válogatásokból álló albumokat is beleszámítva 40 felett jár, de ez a mennyiségi adat még nem érzékelteti azt, hogy A vadászat néhány darabja kultikus alkotássá emelkedett, csakúgy, mint a középiskolában is egyre gyakrabban használt József Attila- és Faludy-albumok (Magyarország messzire van, A hetedik, Tudod, hogy nincs bocsánat, illetve Ballada a senki fiáról). De nem mutatja azt a népszerűségvesztést sem, amely Hobónak a költészet magas mércéjéhez igazodó elképzelései és a közéletet érintő dalai (l. a Circus Hungaricust) miatt bejósolható volt.

Éppen ezért, mind saját, mind pedig a líra manapság sokat hangoztatott mélyrepülése miatt lenne szükség arra, hogy legalább olyan értő módon szelídítse könnyűzeneileg hallgathatóvá Pilinszky

János verseit, mint ahogy a korábban említett magyar költők esetében tette. Hiszen könnyűzenét még mindig többen hallgatnak Magyarországon, mint ahányan verset olvasnak, így nagy munkát vállal magára az, aki gitárt ad az ikonnak mondható modern lángoszlopok kezébe. A Hangzó Helikon sorozat pedig erre vállalkozik. Hol már lezárt életművekhez találja meg a megfelelő előadót, mint Nagy László verseihez a Sebő Együttest, Petőfihez Ferenczy Györgyöt, vagy Arany Jánoshoz a Kalákát, hol pedig egy asztalhoz ülteti Lackfi Jánost és Lovasi Andrást, hogy együtt bizonyítsák: a kortárs lírának helye van a rádióban, egy házi-buliban, egy mp3-lejátszóban, azaz a mindennapi életben. Az előadók megzenésítve olykor látszólag csak hallgathatóvá teszik a papíron meglapuló nemzeti kincs egy részét, máskor pedig csavarnak egyet rajta, aktualizálva, saját képükre formálva a dallá váló verset (pl. Ferenczy György Petőfi-adaptációjában erre épít).

Nagyrészt ezt kísérli meg Hobo is Pilinszky verseivel, de a megzenésített szövegekhez sem a ritmust, sem a hangnemet nem találja. A ritmus ugyanis nem kínálja magát tálcán, mint a gyakran következetes ütemhangsúlyokkal kidolgozott József Attila- vagy Faludy-verseknél. A Pilinszky-sorok zaklatottsága megzavarja a rockzenészt, aki megszokott érces hangjával nehézkesen lődörög a szövegek hangulatát gyakran tudomásul sem vevő hangszeralapok után. Sokszor pedig azt vehetjük észre, hogy éppen ott harsányak az egyes futamok, ahol visszafogottságra lenne szükség. Ez hallható az Apokrif három részben közölt feldolgozásában, ahol az énekes már-már repesve, a megbomlott elme vidám természetességével dalolja, hogy „elhagyatnak akkor mindenek“. Kicsit

Apokalipszis most?

– Hobo Pilinszky című albumáról

jazzes, kicsit szelíd, éppen ezért különleges apokalipszis, egy kis szaxofonszólóval a végén. Illetve a közepén, hiszen a második etap két számmal később töretlen optimizmussal folytatja: „virradván a számkivettetésben“. Olyan jókedvűen kérdez, hogy az embernek rögtön kedve támad a végítélethez, kezdi vágni a kutyaólak csöndjét, a mélyvilági kint, ám amikor mindehhez már hozzászokna, ott áll előtte a popsámhosszúságúra szétdarabolt Apokrif befejező része. Hangulatilag mégis ez a legtalálób, zeneileg megfelelő tónust kölcsönöz a témának, egy-két ritmusváltást kísérve meg, gitárra cserélve a szaxofont. A harsányságot pedig felváltja a viszonylagos összhang.

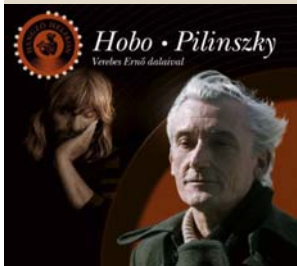
Hobo ugyanis, néhány kivételtől eltekintve, az egész albumban képtelen párbeszédbe kerülni Verebes Ernő zenéjével, sőt, néha azt a benyomást kelti, hogy a ritmus után rohanó dörmögésben meg-megbotlik az értelem bármilyen lehetőségét tükröző, hangnem nélküli prozódia. Ez pedig nem azt jelenti, hogy Hobo nem találja a hangot, hanem azt, hogy inkább zenére szaval, néha-néha kudarcba fulladó éneklési szándékkal. Elbizonytalanít a versek zeneiségét illetően, mert feldolgozásuk során maga is képtelen dönteni sorsukról. Így hangzásban aláássa annak a tisztaságnak a lehetőségét, amelyet a Pilinszky-költemények önmagukban képviselnek, és amelyet olykor a hangszerek is képesek lennének visszaadni. Hiszen a Téli ég alatt zongoraalapja önmagában megállná a helyét, ahogy az Impromptuban is tette, de a versek új műalkotássá formálását Hobo ingadozása mellett éppen a szöveg erőltetett és botladozó jelenléte akadályozza meg.

Ez alól a Harmadnapon és a Négysoros egyveleggé alakított feldolgozása jelenthet kivételt, ahol szöveg, ének és zene párbeszéde nem csak egy véletlen alakította találkozás a keverőpulton. Amikor viszont Hobo a kíséret nélküli szavalás mellett dönt, újra felemelkedik a József Attila-album szintjére. A Passió, a Nincs több, a Két szonett visszaadhatja a hitet, hogy Hobo mégiscsak

érzi a magyar mondatok ritmusát, és még mindig tud olyan hatást kölcsönözni a szavaknak, melyek nem érnek fel a Pilinszky-versekkel szembeni becsületsértéssel.

A Hangzó Helikon legújabb kiadványában két ellentétes kísérletet kívánt összeegyeztetni, melyek a legtöbb esetben elidegenítik a hallgatótól Pilinszky-költészetét. A vállalkozás, melynek egyik célja a költészet népszerűsítése és a feldolgozott versek újraértelmezése, csorbát szenved Hobo és Verebes Ernő közös próbálkozásával. A hanganyag csak azoknak ajánlható jó szívvel, akik nem most ismerkednek Pilinszky János költészetével, hanem saját korábbi versélményüket vethetik össze az albumon hallható számokkal.

Hobo - Pilinszky. Verebes Ernő dalaival. Hangzó Helikon, 2010

Boldog Zoltán

JÓNÁS TAMÁS

A FÖLD MELLKASÁN

KERÍTÉS

Erős leányok, asszonyok, nők, akiknek arca még ragyog,
hallgassatok meg, mint könnyörgök, ma éjjel véres vers vagyok,
miként vallom be gyengeségem, nászéjszakán ijedt ara,
akármilyen nagy is a szégyen: a hymen sértetlen noha,
minden mocsok dolog kiismert, ronggyá használta lelkemet,
ki nem hiszi, s nem féli istent: a vének és a gyermekek.
Fa kérge hull le úgy a törzsről, miként szememből hull a könny,
nem mondok le a szerelemről, bár folyton falnak ütközöm.
Ha van szerelmes nő, ki árva, és illik hozzám hajlama,
lelkem ne hagyja veszni kárba, szakítsa szívem fel szava,
tapossa sárba büszkeségét, kérjen szerelmet, hogyha mer,
fehér, s ha él még az a népség, ki túllát rúzsos versemen,
és ismer olyan tiszta nőt még, ki nála sokkalta különb,
tudassa, ez a férfi költ még, s magányosan lézeng-dülöng,
beszélje rá a nőt, ki retteg, s nem kívánna ilyen fiút,
a lelke mélye tiszta herceg, s lehetne ő nekem kiút.
Ki engem kíván, nem kívánom. Kit én kívánok, nem kíván.
Szépséggé lehet csúnyaságom, ha lesz, bátor, szeretni lány.

Tóth Norbert fotója

REFRÉN

ágaskodnak a fák a föld
hullámzó puha mellkasán
bordó bőrömön át a vágó
mint komp holdra vigyázva száll
testemből ki-kigőzölögsz
már nem látnak az álmaim
duzzadt számon a fognyomod
halvány más ölel át ha félsz
gombot már nem az én kezem
rólad nyári ruhát nem én

eltitkolt levelet bugyit
rólad most idegen szakít
nem látlak magamat se még
nem színez ki a szenvedély
szédült évek arany haját
füstté festi a fájdalom
kémény nincs szemeim mögött
gyúlnak lassan a lázadók
off gombot televízión
úgy nyomják ki a két szemem
éjszaka, reggel

CIGÁNY A SIRALOMHÁZBAN

Jönnek a koldusok értem. A szeretetet unják.
Új alamizsnát kérnek. Az udvaron idegesen állnak.
Félnek a fák, a virágok, a bokrok a pocsolya-sötétben,
lassan hátrálnak, s a vad idegenek összeguggolnak.

Ki fenyeget? A hideget az utakon el most,
ki az, aki szól, szórja a homokot rám?
Hova terel ez a katona-csapat? A csend csöng.
Lefolyik a fekete falon a csoda fénye.

Mire felügyelek, ami nem is az enyém már?
Mit cipelek, a gyereket az apa, háton?
Ki hiszi a szavaimat? Az, aki nem érti?
Kinek adom, az Uram aranya hova fénylik?

Kikacag a koca, fel a malac a pokolból.

S jönnek a gazdagok, elviszik a szívemet égni.
Fájdalmam a gyönyörük, az egyedüllét.

S belerakom a tenyerem a fagyos egekbe.

Acsai Roland

HÓVAL TÖLTÖTT HOMOKÓRA

Úgy húzom lányomat a szánkón,
Ahogy apám húzott gyerekkoromban.

Mintha egy hóval töltött
Homokórában szánkóznánk,

Az időben szánkózunk.

PÁVÁS GALAMBOK

I.

A baromfiudvar szentjei –

Legyező alakban széttárt farkukkal
Dicsfényt varázsoltak saját fejük fölé

A galambdúc kolostorában.

II.

A gyerekkor kövér teliholdjai –

Csillag-magokat csipegettek
A földre szórt búza-tejútól

Széttárt farkuk derengő holdudvarával maguk körül.

A VADKACSA

Kinyújtott nyakkal
Vadkacsa húz el a patak fölött –

Mint egy szárnyas lopótök,
Amivel a föld lopni készül

A borszínú égből.

Szócs Géza

Kant Emánuel figyelmébe

Az egyes szövegeknek is megvan a maguk sorsa, nemcsak a könyveknek. Néhány éve esszét és kiáltványt fogalmaztam arról a történelmi abszurdról, hogy Kant (s még annyi más kiválóság) városa, az európai kultúra egyik volt fellegvára ma, mint Oroszország Szovjetuniótól örökölt külterülete várja – ha várja – sorsa jobbra fordulását. Azt gondoltam, leghelyesebb volna, ha Königsberg közös uniós–orosz protektorátusként, szabad városállamként megint azzá válhatna, ami valaha volt – de hadd ne meséljem az egész utópiát, itt a szomszéd hasábokon megtalálja mindenki, akit érdekel, s aki nem találkozott vele Amikor fordul az ezred c., Farkas Wellmann Endrével közös könyvünkben.

A kiáltványt sokak vitatták, sokak egyetértettek vele, s egyetlen magyar író (Konrád György) még egyetértő aláírásával is megerősítette támogatását. De úgyszólván mindenki, aki olvasta, igen sötét dolgokat jósolt azzal kapcsolatban, hogy mi lesz Moszkva reakciója. KGB-kommandótól a Gulágig mindenfélét vizionáltak számomra barátaim és ellenségeim, mert abban egyetértettek, hogy ez a merénylet Oroszország területi épsége ellen nem maradhat megtorlás nélkül. Én pedig hiába berzenkedtem, hogy akik ezt olvasták ki a szavaimból, azok nem értették meg a lényegét.

Aztán a textus megjelent oroszul is, ukránul, németül majd olaszul – és zavart csend fogadta. Sem a KGB nem jelentkezett, és a borítékolt moszkvai dörgedelem is elmaradt. Már túl is tettem magam az egészen, amikor nemrég egy orosz újságíró nő jegyzete jutott el hozzám. Itt olvasható az is, ami a hölgy véleménye –, de van a történetnek egy egészen képtelen fordulata. Egy kollégám ugyanis megpróbálta átültetni magyarra az orosz szöveget oly módon, hogy ehhez gépi segítséget vett igénybe. Mellékelem ezt a nyelvi szörnyszüleményt is, mint Immanuel Kant figyelmébe ajánlható nyelvi-filozófiai konstrukciót, példátlan kihívást az ép elme és a fogalmi rutin ellen.

De ha jól meggondolom, Kant, Az örök béke szerzője, még ennél is kaotikusabb, felfoghatatlanabb és zavarosabb fejleményként tekintett volna szülővárosa sorsára, ha megadatott volna a jövőbe látnia. Szerencséjére ez nem adatott meg neki. Neki sem.

A gyarmatosítói hozzáállás tehetetlensége
Olga Szerebrjanaja cikke

A gyarmatosítói hozzáállás tehetetlensége

Olga Szerebrjanaja cikke

A szentpétervári politikában (amikor ilyen még létezett egyáltalán) mindig is szimpatizáltam egy olyan mozgalommal, amelynek rendkívül alacsony volt a támogatottsága, és amely semmiféle hatással nem bírt: ez a mozgalom arra irányult, hogy Szentpétervár kiváljon Oroszországból. Valahogy úgy esett, hogy e mozgalom egyik ideológusának még meg is ígértem, hogy amint ez a mozgalom valamilyen formába szerveződik, vállalom majd azon belül egy külön frakció vezetését, ami nem lesz más, mint a Vasziljevskij-sziget Szentpétervárból való kiválásáért indított mozgalom. Szimpátiám gyökere nem abban keresendő, hogy valamilyen különös hajlamom lenne a szeparatizmusra; sokkal inkább a lokálpatriotizmusba vetett hitemmel magyarázható. Végképp nem értem, hogyan lehet szeretni egy olyan országot, amelynek nagyobbik részét a saját szemünkkel még soha nem is láttuk, az viszont világos számomra, hogy hogyan, miért és milyen gyakorlati eredményeket felmutatva lehet ismerni és szeretni a saját városunkat, vagy akár még a saját járásunkat is. Amikor viszont az ember szereti és ismeri a saját városát, akaratlanul is annak kiválóságát emeli ki abból a teljességből, amelynek az adott város részét képezi.

Szentpétervár nem oroszos jellege mindenki számára nyilvánvaló – ennek megfelelően, annak minden utópisztikus színezete ellenére, ésszerűnek tűnik az a gondolat, hogy a városból kiiktassuk az orosz hatást.

Ezért nem lepődtem meg túlságosan, amikor nagyjából három évvel ezelőtt a Nyeprikosznovennij Zapasz (Aranytartalék) című folyóiratban Szócs Géza, a magyar költő-irodalmár tollából elolvastam a "Kiáltvány Königsberg nevében" című írást. Szócsöt az aggasztja, hogy M. I. Kalinyinnak Kalinyingrádhoz a legkevesebb köze sincsen, viszont Königsbergnek közvetlen köze van a felvilágosult Európa fogalmához és arculatához, egyszerűen azért, mert Immanuel Kant, aki magának a felvilágosodás fogalmának a megalkotója, ebben a városban született és itt is élte le egész életét. Szócs azzal a szándékkal fogalmazta meg manifesztumát, hogy javasolja országunk vezetőinek: jussanak kompromisszumra Európával, és adják meg Kalinyingrád-Königsbergnek a szabad város státuszát, közös európai uniós és orosz felügyelettel, ami lehetővé tenné, hogy a régió visszakapja eredeti küldetését; ez nem mondana ellent a második világháborút követő területi egyezményeknek sem.

Szócs Géza nyilvánvalóan semmilyen hasonló jellegű gyakorlati eredményre nem számított, viszont a régióban kétségtelenül rátalált egy bizonyos értelmezésre. A

Kalinyingrádi terület porosz öröksége olyan súllyal bír – ha nem nagyobb –, mint az európai gondolat Szentpéterváron. Függetlenül a teljes átnevezésektől, a hrucscsovi egyen-panelházaktól, és a volt königsbergi vár helyén álló, félig kész Szovjetek Palotája csontvázától (vagy talán éppen ezeknek köszönhetően is), e hely európai alapjellege mindenki számára nyilvánvaló. A német eredetű utak hálózata mutatja, hogy a háború előtt hol voltak a tanyák és a kisebb városok, a városkák elrendezése arról tanúskodik, hogyan zajlott bennük az élet, a megmaradt porosz épületek pedig azt szemléltetik, hogy a világ e pontjához milyen építészeti stílus illik.

A szerelemmel, amit e térség iránt érzek, a szentpétervári művészettörténész, I. D. Csecsot fertőzött meg, aki idestova negyed évszázada rendszeresen elhozza ide tanítványait. Arra a kérdésre, hogy miért csinálja ezt, Csecsot egyszer azt válaszolta: "Itt látja meg az ember igazán, hogy miről is szól a mi országunk, és miről is szól a mi történelmünk". Oroszország a Kalinyingrádi területen szemmel láthatóan bizonyítja saját gyarmatosításának ideológiai tehetetlenségét: az e területen való jelenlétének hatvan éve alatt sem a hely kinézetét nem tudta megváltoztatni, sem azt tisztelni nem tanulta meg. De azért az utóbbi évtizedekben az utóbbi területen komoly elmozdulás volt tapasztalható: egyre-másra tűntek fel a porosz örökség tanulmányozására és óvatosságra irányuló kezdeményezések.

Ennek a tevékenységnek az egyik központja az inszterburgi vár Csernyahovszkban. Ott működik a Dom-Zámok (Udvarház) Alapítvány, amely egyrészt kulturális-ismeretterjesztő tevékenységet végez, másrészt pedig olyan városépítő módszerek meghatározásával foglalkozik, amelyek a városka újjászületését és új önazonossága létrehozását segítik elő. Az inszterburgi várban megkísérlik a leszámolást az orosz gyarmatosítás tehetetlenségével, és igyekeznek európai földrajzi elhelyezkedésüket identitásuk részének gondolni, és azt így átélni. Október végéig a Dom-Zámok Alapítvány a mai Oroszországban működő kevés sikeres civil szervezet egyikének számított. De nemrégiben a vár, amelyet a XIV. században egy német lovagrend nagymesterének utasítására alapítottak, és amelynek a legkevesebb köze sem volt az ortodox hitvilághoz, az orosz pravoszláv egyház tulajdonába került. És éppen itt kell feltennünk azt a kérdést, hogy a Kalinyingrádi területhez illik-e az orosz gyarmatosításnak ez az új típusa, valamint itt kell kifejeznünk szolidaritásunkat is Európának egy olyan kicsinyke szeletével, amely történetesen a mi végtelen területeinken helyezkedik el.

Inszterburg támogatása érdekében még arra is készen állok, hogy támogassam egy olyan mozgalom megalapítását, amely Szentpétervárnak a Kalinyingrádi területtel való egyesítését tűzi ki célul. Azt hiszem, ha más nem, legalább Szócs Géza mellém áll majd ebben.

Jobb a szerző / Olga Silver
Fogyatékoság a gyarmatosítás

Jobb a szerző / Olga Silver Fogyatékoság a gyarmatosítás

A St. Petersburg politikában (ahol is sor került), Én mindig szimpatizált a rendkívül alacsony, és nem volt a legcsekélyebb mértékben befolyásolják a mozgás - a mozgás, hogy elszakad a St. Petersburg Oroszország. Egyszer még azt is megígérte, az egyik vezetője ennek a mozgalomnak, hogy amint formát öltött egy szerkezetet, én intézmények ezen belül is egy speciális frakció - a mozgása elszakadása Vasilevsky sziget St. Petersburg. Saját rokonszenv miatt nem különösebben hajlamos szeparatizmust, és a hit a lokálpatriotizmus. Nem igazán értem, hogyan lehet szeretni az országot, amelyek többsége még soha nem láttam a saját szememmel -, de ez világos számomra, hogy hogyan, mit és milyen gyakorlati eredmények ismerik és szeretik városukat, vagy akár a környéken. De ha szeretsz, és tudod a várost, akaratlanul is hangsúlyozza, hogy eltér az integritását, amelynek ő is.

Nem orosz Petersburg nyilvánvaló, hogy minden - ennek megfelelően, hang (annak minden utópisztikus) tűnik az ötlet feloldását az orosz befolyás itt.

Szóval nem vagyok nagyon meglepve, amikor három évvel ezelőtt olvasott egy újságban a „sérthetetlen tartalékot,“ „nyilvánvaló a nevét Koenigsberg“ magyar költő és író Géza csata. Sich zavarta az a tény, hogy a MI Kalinyin nem kell Kalinyingrád semmilyen módon nem áll kapcsolatban -, de Königsbergben közvetlen kapcsolatban a koncepció és a kép a felvilágosult Európában, egyszerűen azért, mert ott született és élt egész életében Immanuel Kant, aki megfogalmazta a koncepciója a felvilágosodás. Sich írta kiáltványában, hogy ezáltal a lehető vezetői hazánk menni Európába, hogy a kompromisszumot, és hogy Kalinyingrád-Königsbergben státusza szabad város mellett a közös irányítást az Európai Unió és Oroszország, amely visszaállítja az eredeti jelentése a térségben, jöllehet nem vitatja a területi eredményét a második világháború.

Egyértelmű, hogy nem számít, milyen a gyakorlati eredmény Ghez Sich nem számítanak, de néhány megértés a régióban, s minden bizonnyal találta. Porosz örökség a kalinyingrádi régióban ugyanaz a hatalom, és mi az európai eszme Szentpéterváron. Annak ellenére, hogy a mindent átható átnevezni tipikus Hruscsov és vvaschiysya a korábbi helyén a Koenigsberg vár csontváz a befejezetlen palota a szovjetek (és talán azért, mert azok), az európai alkotmány ez nem derül ki, hogy mindenki: a hálózat a német road show, amely otthont a háború előtti birtokok és a városok, községek eszköz mutatja be, hogyan kell elvégezni az életükben, túlélő porosz mutatja az épület, mi kell a területen építészet.

Imádom ezt a régiót fertőzött pétervári művészeti író, Chechot, aki már a negyed századdal itt hordozza a diákok. Arra a kérdésre, hogy miért csinálja, Chechot egyszer azt mondta: „Nincs világosan megérteni, hogy mi hazánk, és mi a történelem.“ Oroszország a kalinyingrádi régióban jól mutatja az ideológiai gyengesége a gyarmatosítás: a hatvanöt éves jelenlétét ezen a földön nem tudott változtatni az arcszínt a hely, sem pedig megtanulják tisztelni azt. Azonban az utolsó bekezdés az elmúlt évtizedben látott komoly előrelépést: Itt-ott megjelent kezdeményezések tanulmányozza és gondos engedményezése porosz örökség.

Egyik központja Ez a tevékenység a zár a Chernyakhovsk Insterburg . Ott, az alap „House-kastély, elkötelezett a kulturális és oktatási tevékenységek és érdekekkel, különösen a meghatározása a városi tervezési megközelítések a revitalizáció a város és létrehozását az új identitás. A vár Insterburg gyengesége az orosz gyarmatosítás próbálják leküzdeni, és az európai lokalizáció - megérteni és tapasztalatokat saját. Amíg az október végéig Alap House-lock „lehet tekinteni azon kevesek egyike, sikeres non-profit szervezet működik Oroszországban ma. De ezekben a napokban a várat, alapították XIV században a megrendelések a mester a Német Lovagrend, és nem bármilyen kapcsolatban az ortodox hitre, tulajdona lett az orosz ortodox egyház. És itt fontos, hogy kérje a személy, ha a kalinyingrádi régióban, ez az új formája az orosz gyarmatosítás, és kifejezze szolidaritását egy másik kis része Európa a mi nagy kiterjedésű.

Támogatása Insterburg, én is találtam egy kész mozgása egységesítését szeptérvári és Kalinyingrád. Azt hiszem, legalább Géza Sich támogat engem.

Oszatlan lelkesedésemet a szerző többszörös ismétlésekkel bevetett és újból-újból felbukkanó zsenialitásával kapcsolatban csak az a tény hűthetné le – ha kevéssé is – hogy lévén 74 éves, ami a 37 éves OJD életkorának épp a kétszerese, én ma már úgy látom, hogy bizonyos csatákat nem igazán érdemes sem végigharcolni, sem megnyerni. Megállapításom a „manifesztumok“ kibocsátására is érvényes, habár ezek, mint a bűvópatakok, vissza-visszatérhetnek. (Lásd alább a Tamkó Sirató Károly-féle „*Dimenzionista Manifesztumról*“ mondottakat.) Az értelmetlen csatanyerés a világtörténelemből ismert görög király, *Pyrrhus* esete volt, aki majdnem belepusztult megnyert csatájába.

OJD, mintha a jeles angol író, Lawrence Durrell, az Alexandria Quartet szerzője Purswarden nevű alakjának emlékezetes mondását tette volna magáévá: „*It is the duty of every patriot to hate his country creatively*“, azaz „*minden hazafi kötelessége, hogy kreatívan utálja saját hazáját*“. OJD esetében a szűkebb „haza“ Erdély, a harag-utálat-megvetés a közismert és szentimentális **R e m e n y i k - f é l e** „*messianisztikus*“, ünnepélyeken unalomig szavalt kategorikus imperativusz arról, hogy aki ma magyarul beszél, az úgy szóljon, mintha „*tömjént, myrrhát és aranyat hozna*“. (Valamikor gyakran elsírtam magam ettől a feladattól.)

Ceausescuék bukása idején az 1973-ban született OJD mindössze tizenhat éves gimnazista volt, amikor a hirtelen jött légnyomáscsökkenés más szelepeket is feltépett, nem csak a politikaiakat. Ergo sebtüben felszabadultak a korábban csak kipontozott vagy más módon sejtetett szavak, melyek felsorolására itt most nincs szükség. Lesznek persze olvasók, akik vagy fennakadnak OJD szex-orientáltságán, vagy túlünneplik fallocentrizmusát, s bár a polgárpukkasztás még mindig aktuális, ezen – meggyőződésem szerint – egy ideje túljutottunk. Budapesten és az „anyaország“ más irodalmi centrumaiban ez egy-két évtizeddel korábban megtörtént. A rendkívüli olvasottsággal rendelkező OJD erdélyi kortársai élére kerülve létrehozta az „*Előretolt Helyőrség*“ nevezetű irodalmi páholyt. (A társulás neve Rejtő Jenő, azaz P. Howard a „*Piszkos Fred, a kapitány*“ és más feledhetetlenül népszerű, bár az irodalmi „establishment“ szerint ponyvaregénynek minősített mű szerzőjének tulajdonítható.)

Makkai Ádám

Az új erdélyi
„transzközép”
mint
irodalomelméleti
manifesztum

Szelektált reflexiók
Orbán János Dénes
Tragédiák és cipők:
egy évtized írásai (1992–2002)
című gyűjteményes kötetére

A kötet OJD eddig megjelent kötetait summázza. Szerkesztő neve nincs megadva, s így arra kell gondolnom, hogy OJD maga válogatta a testes kötet darabjait és ő maga is rendszerezte: legelől a *Hümériáda* áll, ebben *Lapszélversek*, maga az eredeti *Hümériáda*, *A város is hordoz csodákat*, majd *A találkozás elkerülhetetlen*, ebben *Judit*, *A tangó bűvöletében*, *A kert*, *Vanek úr itt-ott*, *In Aesthetic*; ezt követi a *Hivatalnok-líra* s ebben a *Párbaj a Grand Hotelben*, majd a külön prózakötetben is megjelent *Vajda Albert csütörtököt mond*, ebben *A Nagy P*, *Jegyzetek a fikció margójára*, záró fejezetnek a *Teakönyv*. Az idézett irodalom az egyes esszé részek végén található, kissé összecsapottan, pedig a kötet multidiszciplináris jellegére való tekintettel nem ártott volna egy kontraszterkesztő segítségével a végére tenni minden idézett szerző pontos nevét (nem csak a kezdőbetűit). Az első könyv megjelenése óta eltelt tizenöt év alatt egy vastkos kötetre való kritika és ismertetés jelent meg az erősen negatív hangvételű Berszán Istvántól (in *Látó*, 1996/1) a sokkal objektívebb László Noémintől (szintén in *Látó*, 1996/1) Sántha Attila, Molnár Vilmos, Kántor Lajos, Vaskó Péter, Fried István, Tomkiss Tamás, Szokolczay Lajos, Szilasi László és Zsigmond Ildikó Andrea elismerő írásaiig, és ezzel a felsorolással csak a felszínt érintettem. Írásomnak ezért nem célja újabb „kritika“.

Versei között sok a prózai esszé, a kritika, és OJD utánózatlan nyelvi leleményét és játékoságra hajlamos kedvét illusztrálандó pár olyan szleng szöveg, melynek majdnem minden szavát meg kell keresni a szleng szótárban, valamint ugyenezzel a módszerrel székely dialektusban írott szövegek csiklandozzák az olvasót. Az ember csak kapkodja a fejét a csodálkozástól, olykor nagy bátran előre lapozva: hadd lássuk, mi jöhet itt még?

A pazar kiállítású, majdnem másfél kilós kötetet nehéz kézben tartani – asztalra téve egy állvány kell hozzá. De ez megoldható. Amit viszont nehéz eldönteni, hogy voltaképp mit is tart kezében az olvasó: egy rendhagyó verseskötetet, egy esszégyűjteményt, elszánt kritikák antológiáját, egyáltalán mit?

Számomra OJD elsősorban költő. „*Verecke híres útján, át Kocsárdon*“ a címe a 164. oldalon olvasható versének, melyet teljes egészében idézek, úgyis mint – szerintem – kulcsverset a többi költemény és a közejük ékelt írások megfejtésére:

*Verecke híres útján zöld Trabanttal
alig ötvennel kavarom a port.
Rivall a rádióból az újmagyar dal,
az ólmos benzín füstje áthatolt*

*a zárt ablakon. Hát így, akaratlan,
fakadt a könny a Kárpátok alatt,
holott mindég mindenről elmaradtam,
mi megható s lelkemnek szárnyat ad.*

★

*Ki mindég és mindenről elmaradtam,
a múltból élek, mit nem éltem át.
Verecke útján almazöld Trabantban
keresek mestert,*

*tanítványt,
házát.*

*S míg poroszkálok, ötvennel kortudatlan,
tudom: ha nem lelek,
még épp elég utam van.*

★

*Kocsárdon át az út bizonytalan,
esélyem van, hogy nagycsütörtököt
mond a Trabant, s míg jó a szerelő,
koszos motelben lehet rostokolnom.
Napokig késhet nem várt érkezésem,
s a füledt hallban nem néz senki rám,
s szorongás fog el, szörnyű félelem,
ha kimerül rádióban az elem.*

★

*És most csak eddig.
És Wagner maszkja nélkül.
S csak röpködnek az ars poeticák.
És én is én is én is én is én is!
De mostan épp rükvercbe váltok át.*

Úgy érzem, hogy ebben a versben benne rejlik OJD majdnem teljes egészében tudatos mondandója. „*Ki mindég és mindenről elmaradtam*” – a sort oly fontosnak tartja, hogy megismétli. A múltból él, írja, melyet nem élt át. A rádióból rivall az újmagyar dal, mint egykor Ady Endrébe az ősmagyar dal. „*Verecke útján / almazöld trabantban / keresek mestert / tanítványt / hazát*”. Kik ezek a mesterek? Ady, feltétlenül, de József Attila is, valamint egy jókora ugrással François Villon és Faludy György. A próza világában pedig az argentin Jorge Luis Borges. De nézzük meg a kötet címadó versét is, a „*Tragédiák és cipők*” címűt, „*rükvercbe váltva át*” egészen a 37. oldalig:

*Hlavácsnak, a cipésznek, aki meg akarta írni a
Tragédiák Tragédiáját, de rájött, hogy a
lábbeliekkel jobban szolgálhatja felebarátait.*

*Álmaimat már mind agyonverém,
de hasztalan: mindég kerülnek újak.
Előttük tán kukacként sárba bújjak?!
vagy túrjak ki a Föld túlsó felén?!*

*Röpködő, ugató álmaid
cipőkké varrom hát, s millió
lábnyom őrzendi majd az énem.
A tragédiákat összetépem.*

*Álmaimat már mind agyonverém,
de hasztalan: mindég kerülnek újak.
Mért legyek Ádám éppen én?*

*Az álomból szabott cipőkön
ujjnyi dísz csak a fájdalom,
csak annyi, amennyi kell a széphez.*

Lépegess bátran, fajzatom!

Az élet tragédiája eleve adva van, tehát nem érdemes vele foglalkozni, álmaid pedig már többszörösen is agyonverte (ismételt sor, OJD egyik stilisztikai névjegye). Az emberiség milliárdjai valahogy mindent túlélnek, hát csak lépegessenek bátran! A költő, szegény feje, kénytelen egy olyan múltból élni, melyet nem élhetett át. Érdekes a „Wagner maszkjára“ való utalás: a nagy germán operaköltő egy egész teuton mitológiát hozott létre az énekhangnál szerinte fontosabb zenekari részek hangsúlyozásával. Am közben rivallnak az újmagyar dalok, röpködnek az ars poeticák – ő meg velük együtt – de közben, s ezt mint látni fogjuk nagyon is okosan teszi, „rükvercbe vált át“. Ez egy alapvető kijelentés, mely el fogja vezetni az Olvasót a „transzközép“ irodalmi fogalmáig, mely Sántha Attila kiváló összefoglalásában olvasható az 513–516. oldalakon, valamint *vulgo* az 517–518. oldalakon.

OJD majdnem minden sorában a költői lélek birkózik a kritikussal és az esztétika-filozófussal, s ezt a csatát olykor remek prózai betétekkel lazítja. Ilyen például az „X.Y.B., az újraíró“ (262–288. old.) Ha egy adott szerző rendelkezik a kellő mennyiségű – és persze minőségű – világirodalmi referenciával, mindent át lehet írni, legyen az akár Dante, akár Shakespeare. De hogyan lehet ezt illusztrálni egy verseskötetben, amely kritikákat és esszékét is tartalmaz? Egy bevezető esszé Jókai Mór kevésbé ismert novellája követ, mely arról szól, hogy egy zseniális rajzművész (*Fa presto!* ‘Siess vele’ a neve) felszólítanak Szép Fülöp spanyol király és felesége, Johanna korában a király féltékenysége miatt, hogy egy felesége szeretőségével gyanúsított lovag arcát, akit olajban halálra főznek, vagy tucatszor ismétlje meg annak halála pillanatáig. A Jókai-szöveg remekül idézi a térség felett elvihartott diktatúrák hangulatát, aminél csak az X.Y.B.-nek nevezett „átíró“ modernizált és pszihologizált szövege érdekesebb. A történet lényegében ugyanaz, de az egyes szám első személybe transzponált átírat új fényt vet az Inkvizíció kegyetlenségére. Azt, hogy témákra lehet és kell variációkat írni, a zeneirodalomból ismerjük – gondoljunk Liszt variációira Verdi műveire, vagy Beethoven Mozart-variációira. Versben is megpróbáltuk már, sőt különféle nyelveken keresztül. Ami itt szokatlan és újszerű, az egy Jókai-novella és annak az újraírása egy kitalált szerző stílusában, valamint a két szöveg lehetséges interpretációi. Még érdekesebb, ha a szerző maga megmagyarázza variációinak lehetséges interpretációit. OJD ezt írja (282–283. old.):

Úgy vélem, hogy Jókai 1859-ben írott elbeszélése egy allegória, melyben Johanna Magyarország jelképe, Szép Fülöp Ausztriát képviseli, Jaymé d’Avila (az olajbanfőtt áldozat) pedig a negyven-nyolcas forradalmat és a szabadságot. Johanna-Magyarország a szabadságról álmodozik, ám a forradalmat, a hősvagot Fülöp-Auszria leveri, meggyilkolja.

Maga a caldaria, a kínzóeszköz, központi motívum – ez indokolja a címválasztást is – a hon gyötrelmeinek szimbóluma. Ezzel szemben X.Y.B.

Luis de Lucero, a művész alakját emeli ki, az ő szájába adja a történetet.....

Szép Fülöp a kommunizmus jelképe, az Inkvizíció az ÁVH-é, a politikai mondanivaló másodlagos. Jókai a nemzeti-romantikus korszak írója és hőse, X.Y.B. igazi hazája viszont az irodalom; Lucero nála nem a hatalmat, hanem a művészetet szolgálja.

Itt OJD X.Y.B. írásával kapcsolatban Jorge Luis Borges-re utal, kinek hősei „folyton keresik, és időnként megtalálják az abszolútumot“.

Mindebből az „embarras de choix“-ból – a választás zavarából – egy irodalom-filozófiai manifesztum igényével magasodik ki a „transzközép“ fogalma (339–346. old.) Ennek legfőbb tételei:

1. „A transzközép egy századok óta létező, időnként felerősödő életérzés, és ennek a leképzése a transzközép irodalom. A transzközép elmélet pedig az irodalomnak egy más értékrendszer alapján történő felfogása.“ Ez a kezdő kijelentés a 336. oldalról.

2. Két szélsőséges álláspont tárgyalja az irodalom fogalmát, a szellemtörténeti és a szociológiai.

3. Amiben nincs semmilyen szélsőséges ideológia és csak esztétikai értékek révén érvényesül, az a középirodalom, mely emiatt emberközpontú. „Szélsőséges ideológiákba nehezebben éli bele magát az olvasó. Természetesen ilyen jellegű sikerkönyvek is vannak, de lám, a feminizmus kiment a divatból, míg a család-, a szerelmes és a bosszúregény folytonos népszerűségnek örvend.“

4. A transzközép – mint életérzés és kulturális életérzés – a transzcendenciát önmagában felölelő Én kitörése a Modern/Posztmodern világból.

Nem hisz a Modern mítoszaiban...és nem fogadja el a posztmodern pesszimizmust...a Modern kulturájának esztétikai és erkölcsi normáit javarészt tagadja, de tagadja a Posztmodern kultúrarombolást is. (Összegzés a 343–344. oldalokról). Majd:

5. „A transzközép mű nem használ új kódrendszert és új formát. A tradícióra alapoz, a hagyományos irodalmi normarendszer alapján működik. Nem él az avantgárd vagy a posztmodern pszeudoalkotásokat létrehozó módszereivel, nem jellemző rá a formaújítás. A transzközép irodalom az érthetőségre törekszik. Szerves része a populáris irodalomnak.“

Nem véletlen tehát, hogy OJD François Villon, majd egy nagy ugrással Faludy György lelkes híve. Jelen sorok írója osztja ezt az élet- és irodalomérzést, ám egy újféle magyar manifesztumról lévén szó, kénytelen előhozakodni a kérdéssel: mi a helyzet a többi művészet esetében – festészet, szobrászat – valamint mi köze mindennek a tudományos világgépünk alakulásához – úrkutatás, quantum mechanika stb. –, és mennyire kapcsolható mindez egy régebbi, sokak által már elfelejtett magyar indíttatású manifesztumhoz, a Tamkó Siráto Károly-féle 1936-os „Dimenzionizmus“-hoz?

A „manifesztum“ szó öhatatlanul Marx és Engels „Kommunista kiáltványát“ idézi, s ebből azt hiszem, mindnyájunknak elege volt.

Am 1936-ban Tamkó Siráto Károly, a kitűnő költő, Párizsban létrehozta a „Dimenzionista manifesztumot“. Ennek lényege:

1. Az irodalom kilép a vonalból és behatol a síkba: kalligrammok, tipogrammok, planizmus, villanyversek.

2. A festészet kilép a síkból és behatol a térbe. Többanyagú kompozíciók. Konstruktívizmus. Térkonstrukciók. Szürrealista tárgyak.

3. A szobrászat kilép a zárt, mozdulatlan formákból (vagyis az eukleidészi térben kialakult formákból), hogy meghódítsa a művészi kifejezés számára a négydimenziós Minkovszki-féle teret. Mindenekelőtt az úgy nevezett „*telt szobrászat*“ felhasad, és bevezeti önmagába a belső terek elemeit, majd a mozgást, így fejlődik. Üreges szobrászat. Nyitott szobrászat. Mozgó szobrászat, mozgás szobrászat.

4. Ezután fog kialakulni **egy teljesen új művészet, a Kozmikus Művészet**, a Szobrászat Vaporizálása. E művészet alapja az anyag nem szilárd, hanem gáznemű állapotban létezik. **Az ember ahelyett, hogy kívülről nézné a műtárgyat, maga lesz központja és alanya a műalkotásnak, mely az emberre, mint öt érzékszervű alanyra összpontosított érzékszervi hatásokból áll egy zárt és teljesen uralt kozmikus térben.** (Kiemelések tőlem, M. Á.)

5. A dimenzionizmus deduktív a múlt felé, míg induktív a jövő felé, és élő a jelenben.

Érdekes, hogy Tamkó Sirató nem mond semmit a prózáról, csak az ő idejében „*futuristának*“ tekintett versformákat említi, míg OJD nem mond semmit a képzőművészetekről! Még érdekesebb, hogy sem Tamkó Sirató, sem OJD nem említi a zenét, márpedig a zene az a művészet, mely magasabb tudatállapotba emelheti a hallgatót. Ehhez veendő, hogy Bartók Béla például egyszerre modern, posztmodern, majd archaikus, ősi és népi. Más vonatkozásban ez J.S. Bachról is elmondható. Ők volnának az örökéletű „*transzközép*“ zeneszerzők? A kérdés rendkívül messze ágazó és feltétlenül érdemes volna rá visszatérni. Egyelőre az irodalomnál maradv Weöres Sándort kell idéznem, aki a *Tűzkút* című kötete előszavában a „kommunisztikus“ (azaz nem kommunista, hanem másokkal békés közösségben élni kívánó) embert hívja, valamint azt óhajtja, hogy ne csak az ember olvassa a verset, hanem fordítva, a vers is olvassa az embert. Ez viszont nagyon is egybevág a „*transzközép*“ azon óhajával, hogy EN-központú legyen az irodalom és szélsőséges ideológiáktól mentes, valamint érthető.

A 21. század embere voltaképpen a modern világot követő neo-barbarizmus állapotában él. Hol élvezkedik, hol harcol a drog-kartellek, a terrorizmus, a rasszizmus maradványai, két borzalmas világháború következményei ellen. Közben hozzászókkott a technológiai vívmányok használatához: komputeren küldi-yeszi drótposta-üzeneteit, alig ír már kézzel, ettől kézírása gyerekessé vált. Érdekes történelmi ténynek tekinti, hogy 1945. augusztus 5-én az amerikaiak ledobták az atombombát Hirosimára; barátainak mobiltelefonon üzenget, hol élő hangon, hol MMS-ek formájában; ritkábban jár igazi moziba, mint bámulja, amit letölt magának az internetről; alig ismeri a klasszikus zenét és a klasszikus irodalmat. Lakatos Istvánt idézem: „*Verset írni annyi, mint kutyáknak hegedülni.*“ (Pedig ez már régi, 1946-ból származik.) Emellett a technológiai túltengés okozta elbarbárosodás mellett ott van az 1,3 milliárdos kínai népnek több mint fele, India-Pakisztán, és az afrikai tömegek nyomora. Vagyis olybá tűnik, hogy az esztétikai viták és manifesztumok egy minden 20. századi történés dacára erősen privilegizált európai kisebbség magánügye. Ha ehhez hozzágondoljuk, hogy 10-12 ezer éves emberi civilizációnk két jégkorszak között virult csak ki, előfordulhat, hogy azok a mini-tragédiákból szabdalt cipők, melyekben fajzatunk

gondtalanul tovább lépked, olyan elenyészően parányi nyomok lesznek, mint ma a több milliárd éves mikrobák egy, a Marsból idezuhant és a Déli Sarok jegében konzervált kódarabon.

De: amikor a Titanic elsüllyedt, a zenészek a fedélzeten az utolsó pillanatig is ezt játszották: *„Mindig feléd Uram, mindig feléd / Fájdalmak útjain mindig feléd! / Bár sok keresztje van / De ez az én utam / Hisz Hozzád visz, Uram, / Mindig feléd.“*

Bár OJD írásaiból egyelőre nem süt ki az istenközelség érzése, és a pár helyen túlzottan ítélhető fallocentrikus szóhalmaz is elkedvetleníthet egy-egy idősebb olvasót, engem mégis a lehető legpozitívabban arra a hitre ösztönöz, amit magyarul Vörösmarty fogalmazott meg a legszebben a *„Gondolatok a könyvtárban“* végén: *„Mi dolgunk a világon? Küzdeni / Erőnk szerint e legnemesbékért. / Ha azt kivívtuk a mély sülyedésből / S a szellemharcok tiszta sugaránál / Olyan magasra tettük, mint lehet, / Mondhatjuk tévén őseink porához : / Köszönjük élet áldomásodat, / Ez jó multság, férfi munka volt!“*

Íme OJD házi feladata a következő évtizedre: ki kellene dolgoznia a kozmikus művészet elméletét. Kezdheti saját szakmájával, az irodalommal, de bele kell venni a képzőművészet ismert és lehetséges fajtáit, valamint a zenét. Akkor lesz érhetően érvényes a nagy Giuseppe Verdi mondása: *„Ritorniamo a l'antico, sara un progresso“*.

Bartus Ferenc: Alakulás

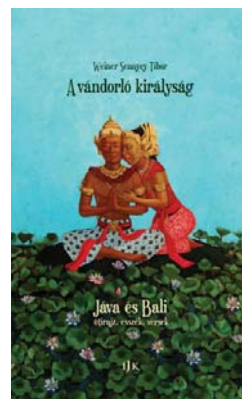
Irodalmi Jelen Könyvek

Weiner Sennyey Tibor:

A VÁNDORLÓ KIRÁLYSÁG

„A költők magukat értelmezik jógiként. Jógájuk nem más, mint a költészet. A kalangwan, vagyis a szépség által verseikben a langö-állapot elérését kísérelték meg. A langö extázis. Ez azonban nem a mostani, nyugati világban ismert mámor, hanem a misztikusok extázisa, a szépség élményében feloldódó én öröme. A költők célja – s ez különösen Mpu Kanwa Ardzsúna esküvője című művéből ragyog felénk – eredetileg az volt, hogy a szépség révén és hatására létrejövő extázis, öröm, derű által minden szépre felhívják a figyelmet, és a végtelen szépség végül úgy szikrázzon a költemény befogadója felé, amilyen a valódi arca: Egyként. A közös, örök Egyként. A kawi költők költeményeinek legmélyén azt találjuk, hogy minden, ami szép: az Egy. Minden, ami van, az Abszolút végtelen alakjainak megnyilvánulása.

Költő az, aki saját maga és hallgatói számára képes látni és láttatni ezt a világot úgy, hogy az ember és természet viszonya helyreáll a szépségben megjelenő örök és közös egy megtapasztalása által. A költészet a Kozmosszal való közösség feltárása. Ez a kawi. Ez az, amire emlékeznünk kell.“

Munkatársak:

Főszerkesztő: Böszörményi Zoltán

Mányoki Endre, Weiner Sennyey Tibor (Vers),
Onagy Zoltán (Próza), Boldog Zoltán (Kritika, Interjú),
Laik Eszter (Helyszíni tudósítás), Szöcs Tekla (Fotó).

Olvasószerkesztő: Hudy Árpád
Lapszerkesztő: Bege Magdolna

Szerkesztőség
és kiadó:
310085 Arad,
Eminescu utca
55–57. szám,
tel.: 0040/257/
280-751, 0040/
257/280-596
(fax),
http://

www.irodalmijelen.hu,
ij@irodalmijelen.hu.

ISSN: 1584-6288

Kiadja

az Occident Média Kft.

Igazgató: Szőke L. Mária

Irodalmi Jelen Könyvek

Kocsis Csaba:

A LEGELSŐ PANDÚR

(Fejezetek O'sváth Pál életéből)

A volt debreceni diák 1848-ban katonának áll, becsülettel küzd a bukásig a forradalomban. O'sváth Pál egykori tanító, a szabadságharcos múltját és hadnagyi rangját rejtegetni kényszerülő tehetséges fiatalember továbbbi életútja azonban egyáltalán nem szokványos: vizsontagságos éveket követően falusi jegyző, majd pandúr lesz belőle. Az izgalmas, olvasmányos regényben felvonulnak a világtól elzárt és a mai olvasó által is kevésbé ismert Sárrett akkoriban mocsaras tájainak pásztoremberei, a méneseket dézsmáló betyárok, a zürzavaros helyzetet kihasználó zsványok – ebben a környezetben próbál rendet és törvényességet teremteni a karizmatikus főpandúr, akit élő, valóságos személyről mintázott meg a szerző.

Peter Fallon:

Nappal és éjszaka –

válogatott versek Kabdebó Tamás fordításában

Eltűnt, ami biztos és ami nem biztos. A sötétség és a világosság is kialudt, holtbiztos. Peter Fallon nem mindennapi költő. Pozitív, életbarát, ugyanakkor személyes tragédiát megjelenítő, lüktető versek szerzője. A kötetben olvasható, eddigi életművének mintegy harmadát kitevő negyven költeményének legfontosabb témái a természet, az írországi táj, az ember mindennapi munkájával, szerelmével, gondjaival, és nagy erővel, megrendítő versekben jelentkezik az elmúlás gondolata is. Kabdebó Tamás igyekezett úgy válogatni, hogy az életmű kisebbik részének felmutatásával is minél hübb és pontosabb képet nyújtson a hazájában nagyra tartott, nálunk kevésbé ismert költő munkásságáról.

